

הפרוטוקולים של מפקדת 'הארגון הצבאי הלאומי', יולי—נובמבר 1944

מבוא

האצ"ל, ככל ארגון מהתרתו, הקפיד על קיום משטר קונספיראטיבי בשורותיו. חבריו נותרו, בין היתר, מהעלאת דברים על הכתב, שהיה בהם כדי לחשוף את צפונות הארגון או להעיד על עצם הברותם בו. חומר סודי כתוב, שנדרש לעבודה שוטפת של הארגון, נרשם במידת האפשר בצורה מוסווה. דיוני ההנהגה הפוליטית נמנו, כמובן, עם העניינים החסויים ביותר, ואין סלא שלא נרשמו שום פרוטוקולים מישיבות המפקדה עד סוף 1943.

אולם בעקבות הפילוג באצ"ל, חילוקי הדעות שנתגלעו בתוכו בשאלת זיקתו לתנועה הלאומית (הרביזיוניסטית) ומשכר הפיקוד של השנים 1942—1943, התפשט הפולמוס החריף, שהתנהל בין המחנות היריבים ביישוב, אף אל בין פלגי האצ"ל ולתוכם. נראה שמבוכת אי-האמון הכללי עודדה את מפקדי האצ"ל להשאיר אחריהם עדות מוסמכת — כלפי חוץ וכלפי פנים גם יחד — על עמדתו של כל אחד מהם בדיונים השוטפים.

שאיפה זו הונקה, מן הסתם על-ידי החלטת הארגון — שהתגבשה כבר באמצע 1943 — לחדש את המלחמה בבריטים. חברי המפקדה היו תמימי-דעים בעניין זה, אולם הדעות היו חלוקות בשאלה — כיצד לפתוח בלהימה ובאיזו דרך תתנהל. היו גם דעות שונות בדבר יחסי הארגון עם הגורמים האחרים ביישוב ובמעיות המבנה הארגוני.

התמודדות פנימית זו, בצד השאיפה המשותפת להוכיח כלפי חוץ כי דרכו של הארגון צודקת, נעשתה מיטעונית יותר בתחילת 1944, כאשר הודש האצ"ל את הפעולות הצבאיות נגד השלטון הבריטי. כל מחדל או מחלד מוטעה — ארגוני, מדיני או צבאי — היו עלולים להרוץ את גורל המרד. צפויה היתה התחדשותו של הפולמוס הנוקב בין 'ההגנה' והאצ"ל ובין כל אחד מהם לבין לח"י. סכסוך בין 'ההגנה' והאצ"ל עלול היה להתדרדר להתנגשות אלימה.

על רקע זה אפשר אולי להבין כיצד קרה, שבתחילת ינואר 1944, באחת מישיבותיה הראשונות של מפקדת האצ"ל החדשה בראשותו של מנחם בגין, הונהג רישום של

1. לפי עדותם של חנוך קלעי (סטריליץ) ובגמין ורעוני. שניהם היו פעילים באצ"ל מאז ראשית שנות השלושים, וב-1939 שימשו בזה אחר זה כממלאי מקום של מפקד האצ"ל, שנעצר. הם מעירים כי בדיוני המפקדה נרשמו לעתים פרטים טכניים שהיו דרושים לצורך העבודה השוטפת, אולם רשימות אלה הושמדו לאחר מכן.

דינוני המפקדה — בניגוד לכללי הקונספיראציה האלמנטאריים. שאלת הרישום לא גידונה במפקדה והדבר לא נתקבל כנוהל מחייב. הפרוטוקולים גם לא נרשמו בצורה סטנדרטית, אלא כתמצית של עיקרי הדברים שהושמעו בישיבות. רושם הפרוטוקולים — אליהו לנקין — היה גם האיש שהציע להתחיל רישום. הנסיבות המתרחשות הייבו רישום סלקטיבי, ויש להגות שבטיה של סלקטיביות זו משקפים הפרוטוקולים גם משהו מיחסו האישי של הרושם לגורמים השונים במחתרת וביישוב, ושיש בהם מיידה רבה של אינטרפרטאציה, לאו־דווקא מודעת, לדברים שנאמרו בדיונים, ובעיקר משל עצמו.

הפרוטוקולים לא נבדקו ולא קיבלו אישור רשמי למהימנותם, שהרי לא נועדו כלל לשמש כתיעוד פורמאלי אלא, כאמור, כדברי עדות למשמרת. לאחר תום הדיון היה הרושם מדפיס את הפרוטוקול במכונת-כתיבה, ללא העתקים, על נייר דק שניתן לבלועו במקרה של חפיזה פתע. כתב-היד הושמד והעותק המודפס הוסתר בתוך כד חלב שהוטמן בו ביום באדמה באחד מפרדסי פתח-תקוה, שבה שכנה אז מפקדת האצ"ל. הפרוטוקולים המובאים כאן הם העתק מדויק מן החומר ששרד (יולי—נובמבר 1944),² לא ידוע מתי הוצאו הפרוטוקולים ממקום זהבואם הראשון. הם נשמרו זמן-מה באחד 'הסליקים' של האצ"ל בתל-אביב, ולאחר קום המדינה הועברו למכון ז'בוטינסקי על-ידי יעקב עמרמי, מי שהיה מנהל שירות המודיעין של האצ"ל. הפרוטוקולים מתחלקים לארבעה סוגים:

- א. 12 פרוטוקולים של ישיבת המפקדה.
- ב. 4 פרוטוקולים של פגישות המפקדה עם מועצת מפקדי המחוזות וקציני המטה הכללי.
- ג. פרוטוקול אחד של ועדת משנה מיוחדת של המפקדה, אשר שימשה בית-דין צבאי.
- ד. פרוטוקול אחד של פגישת נציגי המפקדה עם נציגי הנהלת הסוכנות היהודית ו'ההגנה'.

כן מתפרסם כאן מכתב מאת מנחם בגין אל נתן פרודמן-יילין, חבר מרכז הלח"י, שצורף, כנספח, לפרוטוקול של ישיבת ה-1 בספטמבר 1944.

בפרוטוקולים, שכאמור לא אומתו בזמנם, יש שיבושים שונים ולעתים יש ספק בדבר פשרו של משפט. שגיאות כתיב רגילות תוקנו בנוסח שלפנינו והכתיב המקורי הואחד בהתאם לכללי הכתיב המלא. בפרוטוקולים מרובים, כמוכן, מלות צופן ושמות מהתרתיים. הללו הוסברו בהערות שוליים צמודות לאזכורם הראשון

2. לנקין הצטרף ללח"י לאחר הפילוג של 1940, אולם פרש ממנו כעבור זמן קצר וב-1943 הצטרף לאצ"ל כחבר המפקדה. חברותו הקודמת בלח"י השאירה 'עקבות' בפרוטוקולים של אצ"ל.

3. הפרוטוקולים הקודמים (ינואר—יולי 1944) הושמדו בעת פעולה צבאית בריטית בפתח-תקוה, ביולי 1944. רישום הפרוטוקולים הופסק בעקבות החרפת הפעולות הברי-טיות נגד האצ"ל, תוך שיתוף פעולה עם 'ההגנה' ('הסוין'), לאחר ההתנקשות בלורד מיון.

בטקסט. לנוחיות הקורא הוספנו גם רשימות אלפביתיות של מלות הצופן ושל השמות המחתרתיים וכן את סולם הדרגות של האצ"ל, הכולל את קיצורי הדרגות המופיעים בטקסט (ראה בספח, עמ' 440—442).

שמות אמיתיים, המוזכרים בפרוטוקולים בציון האות הראשונה בלבד, הושלמו בסוגריים מרובעים. ראשי-תיבות רגילים ומלים אחרות הרשומות בפרוטוקולים בקיצור, הושלמו בלי סוגריים מרובעים. הוא הדין לגבי ראשי-תיבות השכיחים ב"ד (בן דוד = מנחם בגין).

לאחדות מישיבות המפקדה ניתנו מספרים סידוריים בכותרותיהן המקוריות (מספרים 1—3 לישיבות מן הימים 12.8.1944, 17.8.1944, 23.8.1944, ושוב מספר 3 לישיבה מיום 1.9.1944). אולם הישיבות שקדמו לזו של ה-12.8.1944 והישיבות שבאו אחרי הישיבה של ה-1.9.1944 אינן מסומנות במספרים סידוריים. בגלל העדר שיטה במספור וכדי למנוע בלבול, הושמטו המספרים הסידוריים בנוסח המובא כאן. תודתי נתונה לגבי רינה ברעלי על עזרתה בעריכת הפרוטוקולים והכנתם לפרסום.

הפרוטוקולים

מסדר מפקדי המחוזות וקציני המטה, לזכרו של המצביא העליון זאב ז'בוטינסקי שהתקיים ביום ג' מנחם-אב תש"ד (23.7.1944), משעה 21.00.

נוכחים: המפקד בן-דוד, ג. דניאל, ג. יוסף, ג. איתן, ג. שמשון, ג. גיורא,

- מאז 14 בנובמבר 1937, יום שבירת 'ההבלגה' עלידי האצ"ל, צוין מאורע זה בשורותיו, מדי שנה, כמסמל את הרעיון המהפכני של השימוש בכוח הנשק כאמצעי להגשמת הציונות. ביום זה נערכו מסדרים ביחידותיו, שבהם הושמעו סקירות מדיניות ולקחי פעולות מזוינות, והועלו בדרגה אלה מאנשיו שהיו מועמדים לכך. לאחר מותו של זאב ז'בוטינסקי, בכ"ט בתמוז ת"ש (1940), נערכו מסדרים כאלה גם בכל יום-שנה למותו. מסדר הזיכרון בשנת 1944 היה בלתי שגרתי עקב פעולות המרד של האצ"ל בגד השלטון הבריטי. הפעם נערכה התכנסות משותפת של ההנהגה הפוליטית עם קציני המטה הבכירים ומפקדי המחוזות. מטרתה היתה — הבהרה בסיסית של מגמות המפקדה ועקרונות הלהימה, תוך החלפת דעות. מפגשים כאלה נערכו, מאז, מדי כמה שבועות, ככל שתנאי הביטחון אפשרו, והם היוו למעשה מועצת מפקדים, שמילאה תפקיד דומה לזה של 'מרכז' בגוף פוליטי.
- חברי המפקדה: בן-דוד — מנחם בגין, מפקד ראשי ומנהל המחלקה המדינית במפקדה. דניאל — שלמה לביעמי (לוי), ראש המטה הכללי ומנהל המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה; כונה גם דני, בני, ורמי. יוסף — אליהו לנקין, מפקד מחוז ירושלים וחבר המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה; כונה גם בני מ"ן. איתן — ירוחם (איתן) לבני, קצין מבצעים ארצי; כונה גם אמיץ. מפקדי המחוזות: שמשון — משה נתנד, מפקד מחוז חיפה. גיורא — שלום ורד (ורנב), מפקד מחוז השרון. עמיצור — בצלאל סטולניצקי (עמיצור), מפקד מחוז הדרום; ראובן — דוד גרוסברד, מפקד מחוז תל-אביב; כונה גם אמציה. אביתר — יוסף לוי, מפקד מחוז פתח-תקה.

ג. עמיצור, ג. ראובן, ג. אביתר, ר.ס. אברהם, ר.ס. אריה, ר.ק. בן-בלידור, ר.ק. עקיבא, המפקד בן-דוד מקבל את המסדר ומכריו על 3 רגעי דומיה לזכרו של המצביא העליון. לאחר מתן פקודת "נוח" מעלה המפקד בן-דוד את זכרו של המצביא המנוח. מפקד בן-דוד מזכיר את ירושתו הרוחנית של מורנו ורבנו ז[אב] ז[בוטינסקי] ואת צו מלחמת השחרור אשר הוריש לנו. נמשיך לצעוד בדרך בה התחלנו, דרך הקרב והמלחמה, כי אכן זהו הטעם היחידי לחיינו ולקיומנו. זוהי הדרך להצלת הגולה, לפתיחת שערי הארץ הנעולים ולהקמת המדינה העברית.

לאחר דברי האזכרה מתקיים טכס ההעלאות בדרגה של המפקדים כדלקמן:

ג. דניאל — ג.א.; ג. יוסף — ג.א.; ג. איתן — ג.א.; ר.ס. אברהם — ג.; ר.ס. אריה — ג.; ס. גד — ס.א. (עם הצטיינות); ס. רות — ס.א.; ר.ק. עקיבא — ס.; ר.ק. בן-בלידור — ס.; ר.ק. יואל — ס.

לכל אחד מהמפקדים המועלים הנוכחים במסדר מקריא המפקד בן-דוד את פקודת ההעלאה: "ביום מותו של המצביא העליון הנני מעלה אותך בהסכמת המפקדה לדרגת...". כל מפקד מועלה מתייצב לפני מפקד בן-דוד ולאחר לחיצת יד חוזר למקומו בשורה.

עם תום טכס ההעלאות מודיע המפקד בן-דוד על גמר המסדר. ניתנה הפקודה "חפשים" והוכרזה הפסקה ל-5 רגעים.

עם תום ההפסקה יושבים הנוכחים מסביב לשולחן.

דבר המפקד בן-דוד

המצב הפוליטי בשבועות האחרונים השתנה בהרבה. לאור ההתפתחות בזירות הקרב עומדת המלחמה באירופה להסתיים בעוד חודשים מספר. מנקודת מבטנו יש חשיבות משולשת לדבר:

- א) יש סיכויים, שמספר היהודים אשר ייבצל יהא גדול, לאתר שיש גם יסוד להשערה, כי רב עדיין מספר היהודים שנשארו בחיים בשטח הכיבוש הנאצי.
- ב) נהיה חופשיים במלחמתנו, באשר לא יעמוד לפנינו המכשול של "המאמץ המלחמתי" המגביל ומצמצם את שטח ההתקפה.
- ג) נעמוד לפני המערכה המכרעת אשר תקבע את גורל הארץ ועתיד עמנו.

קציני מטה בכירים: אברהם — חיים לנדאו, מזכיר המטה; אריה — בן-ציון קשת (כצלבובוץ), מנהל מחלקת הכספים; בן-בלידור — ישראל אפשטיין, מנהל מחלקת ההסברה; עקיבא — יעקב תבין (פרשטיי), מנהל מחלקת המודיעין.

נהוג היה להחליף לפרקים את כינויי המחותרת או להשתמש, בכתב, בכינויים שונים בעת ובעונה אחת. השימוש בכמה שמות על-ידי אותו אדם היה נהוג בעיקר ביחס לממלאי תפקידים מרכזיים, שניסו להטעות, בדרך זו, את המודיעין הבריטי.

ג. גד — מאיר ראם; רות — רחל ימיני. שאול — לא הוברר מיהו. רשימת הדרגות וקיצוריהן ראה להלן בנספח.

4. האצ"ל נמנע, בתקופה זו, מפעולות שהיו עלולות לפגוע במאמץ המלחמתי המשותף להדברת גרמניה הנאצית. לא הותקפו מטרות כגון מחנות ומחסנים צבאיים, רשת הרכבות, שדות-תעופה, צינור הנפט, וכיוצא באלה.

עם תום 6 חודשי מלחמתנו הגנו יכולים לציין בסיפוק, כי תכניותינו הוצאו לפועל למרות התנאים הקשים והרדיפות המתמידות של שלטון הדיכוי. הד פעולותינו ביישוב חזק ואהדת הקהל הולכת וגדלה. גם בעולם, ובייחוד בארצות האנגלוסקסיות, מרבה העיתונות הגדולה לכתוב אודות התקפותינו על האדמיניסטרציה של שלטון הדיכוי ורואה בכך סימן לרצונו של היישוב להילחם על גורל עתידו. זו הפעם הראשונה, שתעולם הרחב תועמד לפני תוקפנות מצד הגורם היהודי בארץ-ישראל. נמשיך ללכת בדרך זו. נמשיך להלוים על ראש מוסדות האדמיניסטרציה בארץ. נמשיך לפגוע בפרסטיגיה שלהם, נכשיר את הקרקע למעשים גדולים.

בהתאם למצב הבינלאומי החדש, ההולך ונוצר לאור גמר המלחמה, מעבדת המפקדה תכניות מתאימות. ברור לנו, כי נצטרך אז להגביר את פעולותינו ולפגוע בעורקים החשובים ביותר של שלטון הדיכוי. נצטרך וגם נוכל, לשבש את דרכי התחבורה שלו, אשר הם היוניים מאוד לקשר בין חלקי האימפריה. נצטרך לחלק מהלומות כבדות לשלטונות, בהן תיפגע לא רק הפרסטיגיה שלו, אלא גם כושר פעולתה המעשית של האדמיניסטרציה. את הפעולות הללו נוכל להוציא לפועל. אולם עינינו נשואות למערכה המכרעת, בה ישתתף כל אזור מאיתנו, למערכת-כיבוש ממשית, אליה נתאמץ למשוך את כל היישוב. עלינו להחזיר את רעיונותינו לכל החוגים וכמרכזן להגדיל את השורות. נכריז על חודש של גיוס לשורות וחובה עלינו להוציאו לפועל ביעילות מכסימלית.

יחסנו להגנה: מר גולומב ביקש לא פעם להיפגש איתי, אולם סרבתי. אין לנו כיום איתם מה לדבר. אין הם מוכנים עדיין מבחינה נפשית למלחמה.

יחסנו לתנועה הלאומית: הנהגת התנועה בארץ אינה עומדת על הגובה. אולם אין זה קובע את עמדתנו לגבי התנועה, כי התנועה היא שלנו ולא של ד"ר אלטמן. אנו מאמינים, כי זוהי התנועה היהודית, אשר חובליה המימידיעים עם פעולותינו והיא גם תתמוך בנו במערכה המכרעת, כי אכן זוהי תנועת ז'בוטינסקי. יחסנו לכוכבים: בפגישות שהיו לי איתם הסברתי להם, כי אין למעשה היום מרחק רב בין שני הגופים הלוחמים בארץ-ישראל ויש לאחדם. הצלחתי לשכנע אותם, כי הסלוגנים הפוליטיים שלהם הם נפסדים. יש התקדמות ניכרת לקראת הבנה מלאה.

תכנית "הכוחות המזרבי": המפקדה החליטה, כי ביוס-הכיפורים הבא תוסר התרפה שהטילה ממשלת הדיכוי על השריד האחרון של עצמאותנו בעבר,

5. תנועת הציונים הרבניוניוסיטים (הצה"ר), שהתארגנו ב־1935 בהסתדרות הציונית החדשה (הצ"ח). זו כללה את בית"ר ומ־1937 את האצ"ל. התנועה גדלה במתן עדיפות להגשמת היעדים הלאומיים על פני כל רעיון ומטרה אחרים.
6. ד"ר אריה אלטמן, יושב-ראש 'המשרד המדיני' של הצ"ח העולמית.
7. כוכבים — אנשי לח"י ('קבוצת שטרן'). להלן הם מכונים 'חורגים'.
8. הכוונה לסיסמאות לח"י, כגון: הציונות חוגשם רק אם תיפול האימפריה הבריטית; טרור אישי הוא דרך ההגשמה; בכל מקום ובכל זמן — לשאת נשק, 'להרוג, ליהרג — ולא להיאסר' (ראה, למשל, ב'בנאי, היילים אלמונים, תל-אביב תשי"ח, עמ' 140).

על הכותל המערבי — סמל קדושת הארץ. עד עתה לא נפסקה אמנם מסורת תקיעת-שופר ביום-הכיפורים ליד הכותל, אולם תמיד נעשה הדבר בצנעה. שוטרים ברי-טיים היו מדי שנה בשנה ממלאים את רחבת הכותל המערבי ביום-הכיפורים, מתערבים בתוך הקהל על-מנת לשימור על הגזרה המחפירה של איסורים והגבלות ליהודים במקום קודשם. המפקדה החליטה, כי הטנה לא תינתן דריסת-רגל לזר ברחבת הכותל ביום-הכיפורים והתפילה המסורתית תתקיים שם ללא התערבות באי-כוחו של שלטון הדיכוי, וכמורכז תקיעת השופר תהא גלויה לעין כול. התכנית הזאת, אשר תיקרא "תכנית הכותל המערבי" תפורסם ברבים שבועות מספר לפני יום-הכיפורים. עלינו להוציאה לפועל בכל התנאים. הנני מודיע לכם, כי באם המפקדה תיאסר במשך הזמן, מוטלת החובה על כל אחד מכם שישאר בזמן ההוא מחוץ לכותל בית-הסוהר להוציא לפועל את התכנית.

לאחר דברי המפקד בן-דוד הביעו המפקדים את דעתם על הסדרת יחסי העבודה בין החוק⁹, הים¹⁰ והצם¹¹ וכמורכז חיוו את דעתם על הביולטין הפוליטי¹² שהחל להופיע. נשמעו הצעות להקריא את הביולטין בין השורות וכמורכז לשנות את צורתו הנוכחית לסקירה שבועית כללית.

ישיבת המפקדה 2.8.1944

נוכחים: בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. שאלות ארגוניות

3. שונות

1. אמיץ הגיש את התכנית להגיגה¹³ הקרובה ב"ב"י¹⁴. התכנית מכוונת ל-4 נקודות. בתכנית כלולים: שני הבניינים של המוסד המרכזי¹⁵ ושתי תחנות¹⁶. המטרה
9. ח"ק (גם ח"ק) — חיל הקרב. החטיבה הקרבית העיקרית של האצ"ל, שיחידו-תיה נכללו, מבחינה ארגונית, במסגרת הסניפים, אולם לצורכי המבצעים הועמדו לפיקודם הישיר של מפקדי החטיבה. התיאום בפעילויות השונות נעשה בין מפקד המחוז לבין קצין המבצעים או בין פקודיהם. כשנתגלעו קשיים, הובא הדבר להכרעת המטכ"ל או המפקדה.
10. י"מ — יהודות מחץ, שבמשך הזמן התמוגז בח"ק והיוו כ-60% מאצ"ל עד 1948, כאשר כל אנשי האצ"ל השתתפו בפעולות קרביות. הי"מ נבחרו לפעולות מיוחדות נגד השלטון הבריטי בתוך אזורים ערביים. זיקת הפיקוד הנפרד קוימת גם בי"מ.
11. צ"מ — צבא מהפכה, שכלל עתודה קרבית להתקוממות המכרעת. כבר ב-1944 החל תהליך המיווג של הצ"מ עם חטיבת השרותים — חיל תעמולה מהפכנית (תת"מ). בסוף 1947 שוב הוקמה מותכו עתודה קרבית — לקראת מלחמת העצמאות.
12. עלון פנימי חודשי (ואחר כך דו-שבועי או שבועי), שסקר את ההתפתחויות המדיניות ומסר ידיעות על הלך-הרוח ביישוב כלפי מבצעי אצ"ל.
13. חג"ג — מבצע צבאי.
14. היה סימול קבוע למחוזות: א — מחוז ירושלים; ב — מחוז תל-אביב; ג — מחוז חיפה (הצפון); ד — מחוז השרון; ה — מחוז פתח-תקוה והאיזור; ו — מחוז הדרום.
15. המוסד המרכזי — בנייני הבולשת המחוזיים ביפו.
16. תחנות המשטרה ברחובות סלמה וצילגוב בתל-אביב.

- היא סילוק הפרי ¹⁷ והרס. לאחר דיון בתכניות, התכניות אושרו. נקבע שהתאריך של החגיגה יהיה לא יאוחר מיום המישי של השבוע הבא.
2. בקשר לשאלות הארגוניות שנתעוררו בפגישת מנהלי המשקים ¹⁸ (יחסים עם החוק והים), ¹⁹ הוחלט לערוך פגישה בימים הקרובים של כל מנהלי המשקים, בה יגישו המעוניינים את תביעותיהם וידונו על כל השאלות העומדות לכירור. כן ייערכו ביקורים קבועים בכל המשקים על מנת לברר את המצב של החיים היום-יומיים.
3. נתקבלה הודעה על הבראתו של ג.א. דניאל. ²⁰ הוחלט לשאול על מידת נכונותו לחזור לעבודה. לשם כך בנימין ייפגש עימו רשמית.
4. אמיתי ²¹ הציע שנתחיל במשא-ומתן עם השלטונות. הוא לוקח על עצמו לסדר את הדבר בצורה שהיזמה תצא מצידם. אם יש צורך בדבר, הרי הוא מוכן להיות הנציג בפניהם. הוחלט: אין הישג כשירה לאיזה שהוא משא-ומתן. הגוף שינהל פעם את המשא-ומתן צריך להיות הרבה יותר מקיף, כעין ממשלה לאומית במחתרת. אנו מהווים רק חלק של אותו הגוש שיוצג פעם על-ידי הממשלה הנ"ל. השלטונות יודעים יפה את הדיכוי שלנו ואין לנו מה לפנות אליהם. התנהגותם אפילו בזמן האחרון מוכיחה שהקו הפוליטי האנטי-ציוני לא השתנה. נוסף לכך יש ספק בכשרות הצינוורות דרכם מסר אמיתי את דבריו הנ"ל, ויש ספק אם הדברים נמסרו בדיוק ונכון.
5. היחסים עם האחים ²² ייקבעו בזמן הקרוב בכינוס. כן-ידוד ישלח מכתב ובו יביע את עמדתנו. יוצע להם להעביר את כל "האחים" למחתרת ולהעמידם לפקודתנו — אין כל אפשרות של מציאת פשרה במצב שנוצר היום.
6. היות וישנם מספר אנשים אשר חייבים להתייצב בפני המוסד ²³ ואשר מסיבה זו יכולים לסבול בכל פעם, הוחלט לייעץ לכולם להפסיק את התייצבויותיהם ולהסתלק. ²⁴ אותם האנשים שיידרשו לנו במיוחד נקבע להם תמיכה כספית.
7. נמסרה הודעה על כניסתו לתפקיד של ג. דוד ²⁵ בתור אדמיניסטרטור כללי. בעיקר יהיה תפקידו להסדיר את המחסאות, אינווגטר וארכיון. ²⁶
17. פרי — נשק.
18. מנהלי המשקים — מפקדי המחוזות.
19. ראה לעיל, פרוטוקול מיום 23.7.1944 והערות 9—11.
20. דניאל הוא בני (שלמה לוי, לבי-עמי) — ראה לעיל, הערה 2. אף שמשמעת מדברים אלה שהוא נעדר מן הישיבה, הוא כלול ברשימת הנוכחים (ראה לעיל).
21. אמיתי — אריה בן-אליעזר, שנעצר בסוף מארס או בראשית אפריל 1944. עד מעצרו השתתף בקביעות בישיבות המפקדה כאורת. הוא הגיע לארץ-ישראל מארצות-הברית באוקטובר 1943, שם היה פעיל בוועד להקמת צבא יהודי בראשותו של הלל קוק. הוא התעתד לחזור לארצות-הברית.
22. האחים — הצ"ח (הסתדרות ציונית חדשה).
23. המוסד — הבולשת.
24. לרדת למחתרת.
25. דוד — אליהו רביד (מצדי).
26. רביד נעצר ולא הסמיך לפעול בתפקידו. הטיפול בנשק ובאינוונטאר הושאר באחריות

שמשון חזר על בקשתו להגיב על מקרה רצה של הנהג היהודי בחיפה. הוא הסתמך על צוואתו של בן־ענת²⁷ בזמנו, שהתגובה צריכה לבוא באופן אבטומטי וכפולה.²⁸ בן־דוד הודיע, שאין הוא חושב כי יש מקום במקרה זה להגיב, אנו נמצאים בתקופה אחרת ובסטדיה של מלחמה אחרת. בתקופתו של בן־ענת המעמד²⁹ עסק בתגובות והיה כעין גוף איטר הגן על הכבוד הלאומי. עתה אנו נמצאים בסטדיה של מלחמה פוליטית נגד השלטון הזר ומלחמתנו היא מלחמת השהייה. הוא לוקח את האחריות המוסרית על עצמו ומשחרר את המעמד מהצוואה הנ"ל. הרצה זוהי אינו פוליטי. הרוצחים נתפסו וייעשנו, והעיקר — השלטונות מעוניינים בתגובתנו על מנת להפנות את הריב כלפי תושבי הארץ ביניהם ואז הם יהיו המתווכים והמשלימים ושומרי הבטחון. אסור לנו להיגרר אחרי פרובוקציות כאלה ולסטות מדרכנו העיקרית. יש לנו זכות מלאה היום לוותר על עניין זה.

9. לאחר דיון ושיקול רב הוחלט לחוג את מיקי³⁰ מתוך יחס כאל פושע. הוטל על "א" ו"ג" לטפל בהכנות.

הישיבה הסתיימה.

פרטיבל של ישיבת המפקדה וקציני המטה³¹ שהתקיימה ביום י"ז אב תשי"ד
(6.8.1944) בשעה 20.15

נוכחים: מ. בן־דוד, ג.א. רמי, ג.א. ייסף ג.א. איתן, ג. אברהם, ג. שמשון, ג. אביהר, ג. עמוצור, ג. ראובן, ג. אריה, ס. בן־בלדור, ס. עקיבא.

המחזות. הטיפול בארכיון נעשה גם להבא על־ידי העוסקים בהדפסה ובהפצת של החומר המודפס השוטף. עיקר הטיפול התבטא בשליחת החומר לספריות עירוניות ולספרייה הלאומית והאוניברסיטאית.

27. בן־ענת — דוד רוזאל.

28. לא נמצאו סימוכין לקיומה של צוואה כזו. היתה זו, כנראה, התרשמותו האישית של משה נתמד (שמשון) עוד משנת 1937, כאשר האצ"ל שבר את 'ההבלגה' במחוז ירושלים, שרוזאל היה אז מפקדו. למבצע זה של רוזאל נתלוותה הסברה, שיש להגיב, כעיקרון, על פגיעה בתים ובכבוד יהודים. משנתמנה רוזאל למפקד האצ"ל ב־1938, לא חודשה הסברה זו. במקומה הופעל תכנון מותאם למגמות המדיניות של הפיקוד העליון. שהוביל, על סף 1939, להכנת האצ"ל לפעולת כיבוש הארץ.

29. המעמד — האצ"ל.

30. מיקי — הנציב העליון, סר הרולד מקמייכל, שעמד לסיים את תפקידו ולעזוב את הארץ. מקמייכל, שייצג את מדיניות הספר הלבן של 1939, הואשם על־ידי האצ"ל ברצח לאחר טביעת אוניות המעפילים פאטריה וסטרומה (ינואר 1941, פברואר 1942). בנובמבר 1943 יזם 'עם לוחם', מיסודם של אנשי אצ"ל ופלמ"ח, את חטיפתו של מקמייכל והעמדתו לדין. התכנית לא יצאה אל הפועל וחודשה עתה על־ידי אצ"ל. ראה גם להלן הערה 54.

31. המטה הכללי של אצ"ל, כמו כל מטה צבאי, היה גוף מבצע ליד המפקדה הראשית. המטכ"ל כלל את האגפים שהיו קיימים בארגון והוציא לפועל את החלטות המפקדה. ראש המטה וכן כמה מפקדי מחוזות וראשי אגפים במטה שימשו גם כחברי המפקדה על־ידי זה הפך המטכ"ל, למעשה, חלק אינטגרלי של הפיקוד העליון. המפקדה

בן־דוד: הפגישה הנוכחית היא המשך הפגישה הקודמת. היא מוקדשת לבעיות דלקמן:

- א. החלוקה הארגונית הפנימית: לפני הצי שנה חילקנו את החברה³² לחטיבות, מיוחדות³³. אנו מעוניינים לשמוע את חוות־דעתם של המורים³⁴ על יעילותה של החלוקה הנוכחית, על היחסים בין החלקים השונים ומה הראה הזמן והנסיון על תוצאות העבודה לפי הסדר החדש.
- ב. תעמולת: בשטח זה התקדמנו במקצת אולם עוד הרבה מוטל עלינו לעשות. יש להרחיבה, להעמיקה לשפר את תוכנה ואת צורותיה.
- ג. ההתנדבות: חייבים אנו להרחיב את השורות. יש צורך לדאוג לסידור כל־יציבות לקבלת החדשים. שומה עלינו להדור לכל מקום ולכל חוגי החברה בארץ.
- ד. מס: יש לציין התקדמות ניכרת בשטח זה. מבחינה כספית החברה היום עצמאית, אולם עדיין היכולת שלנו מוגבלת בהתאם לצרכים ויש גם אפשרויות להרחבת המפעל³⁵. עלינו להגדילו.
- ה. שרות: יש התקדמות ידועה. שדה־פעולה זה הוא חשוב מאוד ויש להרחיבו.

המפקדה מעוניינת לשמוע את דעת המורים בכל השטחים הללו ואת הצעותיהם ביחס לעתיד. תינתן האפשרות לכל אחד להביע את דעתו, אך בצורה הוגנת, תוכן הביקורת חופשית.

- ג. שמשון: המנגנון המוציא לפועל הוא קטן ואינו מספיק. המטה צריך להיות מורכב משלושה איש שידונו באופן קבוע על עניינים ארגוניים ויוציאו לפועל את כל העבודות. חסרה מהלכת ההדרכה³⁶. לכן קיים הבדל בתוכן ומגמת ההדרכה בין היחידות. יש לאפשר השתלמות למורים על־ידי סידור קורסים.
- כספים: אין מנתלים את החשיבוניות בסדר. אין ביקורת קבועה. יש להסדיר זאת.

הראשית, שלא כמפקדות רגילות ובניגוד למפקדת 'ההגנה' (שהיתה מעין גוף מקשר בין ההנהלה הציונית ומטה 'ההגנה'), היתה הסמכות הפוליטית העליונה של האצ"ל ובלתי תלויה בגורם חיצוני כלשהו (עיון, למשל, ש' לבי־עמי, ארגוני המתחרת היהודיים בארץ־ישראל 1943—1946, דיסרטאציה, האוניברסיטה העברית, 1972, בפרק 'המבנה הארגוני').

32. החברה — האצ"ל. על־פירוב כונה בעל־פה בשם 'המעמד'. בשנים 1940—1944 כונה בכתב גם בשמות 'הלבב', 'הלמן'.

33. ראה לעיל, הערות 9—11.

34. מורים — מפקדים.

35. 'מס חזית ישראל', המוסד הכספי החוקי שהוקם במסגרת התנועה הרביוניוסיסטית (הצ"ח) ובשיתוף עם האצ"ל — ראה גם להלן, הערת 50.

36. המחלקה הכספית המשותפת עם הצ"ח.

37. מחלקת שרות ידיעות (מודיעין).

38. מאז נתמנה קצין ההדרכה הארצי (לבי־עמי) לראש המטה הכללי, באביב 1943, לא נתמנה אחר במקומו. ב־23.8.1944 נתמנה מפקד מחוז תל־אביב, דוד גרוסברד, למרכז חומר ההדרכה. ב־1946 שוחרר מהמחוז והועמד בראש ההדרכה.

ביקורים בחוזות: ³⁹ זה דבר היובי בהחלט ויש להרבות בו. זה יוצר את הקשר בין המטה ובין החוזות.

תקציב: יש להגדיל את התקציב לחוזות, וזה יעלה את פירון העבודה, יש לשכור משרדים ומקומות פעולה, וזה בלי ספק יגדיל את אפשרויות ההתפתחות. היחס בין הטיבות: ההסדר אינו תקין. אין למפקד החוז כל פיקוח על החוק והים. הפיקוח המרכזי עליהם הוא חלש מאוד. לדעתי יש למסור את הפיקוח על המחלקות הללו למפקד החוז. אני מציע להעביר למפקדי החוזות את הביולטין של המרכז החקלאי, ⁴⁰ למען יוכלו למסור למורים במקומות אינפורמציה על הנעשה בשטח זה.

המס: המצב אצלי קשה. אנשים מסרבים ומצידנו אין כל לחץ. ⁴¹ יש לפעול בכיוון זה. אם נוציא לפועל איום אחד זה ישפיע לטובה.

ג. אביתר: החלוקה החדשה אינה מוצלחת אם הפונקציונליות של המחלקות תימשך גם להבא כפי שזה היה עד עתה. מבחינת התפקידים זה אולי נכון, אבל מבחינת ההפתחות ושמידה על הרמה של האנשים זה רע מאוד. הפיקוח המרכזי על החוק והים אינו מספיק. אנשי הים, למשל, אינם מקבלים כל מזון רוחני וכל חינוך אידיאולוגי. הם הופכים בעלי מקצוע וזה עלול להתנגם בנו. אנשי החוק רוצים לעבוד בכל השטחים, אך אסורים עליהם את הדבר. למעשה, הרי בין חגיגה אחת לשנייה האנשים הללו אינם עושים שום דבר בו בזמן שהיו יכולים להביא תועלת מרובה מאוד. תוצאת המצב הזה יכול להביא לידי משבר קשה בפנים. למעשה החוק והים מופקרים ואין דואג להם. פרט לענייני החגיגות. אני מציע למסור את החוק והים לפקודתו של מפקד החוז. ואם זה בלתי אפשרי, הרי לאפשר להם לעסוק בזמנם החופשי במחלקות אחרות.

ג. ראובן: הסרות מחלקות במטה. חסר פיקוח יעיל על החוק והים.

המשק: יש צורך ביד מרכזת בענייני משק ⁴² ובפרט בענייני ספרות. ⁴³ בדרך כלל בחוצה ספרות נוספת.

הדרכה: יש צורך לאפשר היטלמות למורים וזה על-ידי תוצאת ספרות מתאימה ולא על-ידי קורסים. הקורסים לסגנים מתנהלים ללא שיטה והם אינם מועילים הרבה, ולפעמים גם מזיקים. יש להקים מחלקה להדרכה.

תעמולה: חסרה מחלקה כזו במטה. יש צורך במחלקה כזו גם בכל חוז להוד. יש להוציא את "בהרב" ⁴⁴ עבור השירות בלבד, ושהוא יהיה ירחון ויצא בקביעות.

39. חוזות — מחוזות. כל מחוז היווה, מבחינה ארגונית, מעין אצ"ל בועיר אנפין.

40. המרכז החקלאי — המרכז המודיעיני.

41. פעולת אצ"ל בחיפה נחקקה בקשיים רבים בגלל העדר עורף ציבורי רחב והתנגדות נמרצת של סניפי מפלגות השמאל בצפון. הדבר הכביד על עבודת המחתרת בכל התחומים.

42. אינוונטאר כללי במרכז ובסניפים.

43. חומר מקצועי בכתב להדרכה בסוגי נשק ואימוני קרב שונים.

44. 'בהרב' שימש כבטאון אצ"ל מ-1938 עד 1940. הוא חודש ב-1944 כעיתון פנימי. בטאון אצ"ל היה עתה 'הרות'.

יש להרבות בו בעניינים אקטואליים. "החרות" צריך לשמש את הציבור הרחב ויש להרבות בו באינפורמציה. רצוי עיתון נוסף עבור החוגים האינטלקטואליים, שידון על נושאים פוליטיים וכלכליים.⁴⁵

ג. עמי צור: צוינו כבר התופעות השליליות של החלוקה החדשה. הפתרון: או מפקד מחוזי מיוחד לכל מחלקה או פיקוח מלא של מפקד החוז על כל החלקים. תעמולה: יש עדיין ליקויים ואני תמים-דעים עם ראובן. יש להגיע להוצאת עיתון כגון "משואות"⁴⁶ ולשתף את סופרי התנועה. הדרושה: אני תמים-דעים עם הדעות שנשמעו. יש להמשיך בהוצאת הילקוטים למורים.⁴⁷

המס: יש חוסר עובדים במחלקה. יש להגדיל וזה יגדיל את האפשרויות. בן-בלידור: מתקבל הרושם שיש בעבודתנו כפילות בפיקוד וכמו-כן יש לי הרושם כי נוצרת כפילות שנייה. יש מורים בעלי מקצוע⁴⁸ ומורים המטפלים בעניינים שונים חוץ ממקצועות. במובן תיאורטי עלינו על פני שטח החיים, עלינו להמשיך ולהגביר את העבודה. בעמוד בעוד זמן קצר בפני שינוי יסודי במדיניות הבריטית, והרחוב היהודי ידבר עליכך הרבה. עלינו לנהל בכיוון זה תעמולה חזקה. עלינו לחזק את השורות מבחינה רעיונית. לאור הצרכים של החברה יש ליצור בתי-קיבול להתנדבות גדולה. התעמולה צולעת אבל יש להודות, כי היא מתפתחת. קשה לרכוש עטים טובים ועלינו לעבוד בכוחות עצמיים. אנו זקוקים לבמה אידיאולוגית פנימית, ויש צורך להדגיש את "בהרב" ולנהל את הוויכוח הפנימי. כמו כן יש לכוון את התעמולה לסקטורים השונים ביישוב ולשים לב לצד החינוכי.

ג. אריה: מברך את החברה לרגלי רכישת הרכוש החדש.⁴⁹ התנאים במס הם קשים. אין כל עורה מצד אנשי התנועה. הם מתכחשים למס.⁵⁰ ירדנו למחתרת עם המס וזה מקשה על העבודה. החוויות אינם עוזרים, ואינם מספקים את האנשים הדרושים לעבודה. דרושה ביקורת כספית קבועה. יש להוסיף עובד למטה ולסדר חוקה יציבה לבית-דין.

45. האצ"ל, כמחתרת, לא נהג לנקוט עמדה בבעיות כלכליות אלא במקרים מיוחדים, כאשר נראה היה לו, שטובת הכלכלה הלאומית מחייבת זאת.

46. 'משואות' — עיתון אצ"ל לסטודנטים ולנוער בשנות השלושים המאוחרות.

47. חוברות הדרכה והסברה למפקדים.

48. מקצוע צבאי. מדובר בהכשרה צבאית על פי תקן האצ"ל, שנדרשה להסמכת מפקדים לתפקידי פיקוד קרבי.

49. ייתכן שהכוונה למכונת דפוס שאצ"ל רכש או לצורך הקמת בית-דפוס עצמאי, חשאי.

50. ההסכם בין אצ"ל והצ"ח, בדבר השיתוף ב'מס חזית ישראל', לא התבטל להלכה, אולם למעשה, עם גבור הפעולות הצבאיות, נשאר הטיפול במחלקה וכן הכנסותיה בידי האצ"ל. ריבוי המעצרים האדמיניסטרטיביים של מאות חברי הצ"ח, הסתדרות העובדים הלאומיים (הע"ל) ובית"ר, גרמו לכך, שעסקנים בתנועה הששו ממעצר ועל כן נוהרו מקשרים עם גובי התרומות, אנשי האצ"ל. אפשר גם לקשר עניין זה עם הודעת הצ"ח להנהלת הסוכנות, במאוס 1944, שהיא אינה אחראית יותר על אצ"ל. (ראה פרוטוקולים של הנהלת הסוכנות ממאוס-אפריל 1944 ובאותו תאריך ביומנו של רב יוסף. ראה גם להלן, פרוטוקול מיום 1.9.1944.)

יש לדאוג למקומות עבור מורים ומשרדים, נוסף על הקיים, כי אם המצב יחמיר, התנאים הקיימים יקשו מאוד על העבודה.

יש לחפש דרכים להגדלת ההכנסות, כי בעבודת המס הרגילה לא נגיע לידי תוצאות רצויות.

ע ק י ב א : מוסר דין-וחשבון על עבודת המחלקה.⁵¹ אורגנה מחלקת הביטחון כמעט בכל החזות פרט ל"ג", אורגנו קורסים לעובדי המחלקה. מתארגנות יתר המחלקות : היישובית, הממשלתית והכלכלית. כל שבוע מופיעים שני ביולטינים.⁵² יש צורך לארגן יחידת תעמולה נודדת, שתוכל לחדור לקיבוצים, וזה על-ידי ארגון יהודה על-ידי ארגון המשוטטים. יש להפיץ חומר תעמולה באנגלית עבור פקידי הממשלה וקציני המשטרה והצבא.

בן-דוד : מחוסר זמן נסיים הערב את הפגישה ונמשיך בה בהודמנות הבאה, ותינתן האפשרות ליתר המורים להביע את דעתם. ניקח לתשומת-ליבנו את כל ההערות שהושמעו כאן, אולם יש להביא בחשבון בכיקורת את התנאים המיוחדים בהם התחלנו את העבודה ונגישנו ישר למלחמה. פעולותינו עשו תעמולה גדולה. תוך הפעולות עצמן הספקנו גם להתבסס קצת.

ישיבת המפקדה 8.8.1944.

נוכחים : בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. מס

3. משא-ומתן

4. חורגים⁵³

5. שונות

1. היות וההגיגה עם מיקי נערכה בלעדיו,⁵⁴ הוחלט לבצע את התכנית הראשונה שנקבעה ב"א" : יש להניח שהמתיחות תעבור תוך כמה ימים ועל-כן נוכל להוג את תכניתו בהתאם לתאריך שנקבע : יום ו' של השבוע הזה. נמסר יפוי-כוח לאמיץ לבדוק את המצב תוך כדי הימים האלה ולקבוע אם יש אפשרות לערוך את החגיגה בהתאם לתאריך או יש לדרות בגלל מתיחות מיוחדת.

2. ג. אריה תלמי⁵⁵ דבר זה גרם לשינוי המצב במס שהוא, החולה, עמד בראשו. החלט לאשר את הסידור הזמני שנקבע על-ידי דני : למנות את אלון⁵⁶ כאהראי

51. מחלקת מודיעין.

52. הביולטינים יצאו מטעם מחלקת המודיעין. האחד מסר מידע על המתרחש ביישוב, האחר — על השלטון הבריטי.

53. תורגים — לח"י (לוחמי חרות ישראל). כינוי זה רומז במשהו על יחס האצ"ל אל לח"י.

54. ב' 3.2.1944 ניצל הנציב העליון ממוקש שהוטמן על-ידי לח"י בירושלים. ב' 8 באוגוסט, שבוע לאחר שאצ"ל החליט לקחת בשבי את הנציב (ראה לעיל, הערה 30), הוא נפצע קל בהתנקשות של לח"י בדרך מירושלים ליפו.

55. תלמי — נעצר על-ידי השלטונות.

56. אלון — יצחק אבינועם (יגנס).

בעניינים אדמיניסטרטיביים במחלקה ולהעמיד את ג. אברהם כמפקח על העבודה כולה.

3. נתקבל מכתב מאת אמית, בו הוא מודיע על בשורה שהגיעתו בעניין משא-ומתן עם השולטים.⁵⁷ לפי המכתב אפשר להבין, שנודע לו כי השולטים פנו אלינו. הוא מצייץ שהינו מוכן להיות הנציג והמקשר בינינו. לפי הצעותיו, יש לדרוש שיימסר לידנו פיקוח על העלייה ואזי נפסיק את פעולותינו מבלי להכריז על כך בפומבי. הוחלט לברר פרטים על ה"בשורה" שידועה לה. היות ואנו לא קיבלנו שום ידיעה על כך, כן הוחלט לפנות אל העורך-דין⁵⁸ המתקשר עימו ולברר מה ידוע לו בשאלה זאת. יש חשש שהבשורה הזאת באה ממקורות בלתי-כשרים על מנת להטעותנו. דעתנו היא שעדיין לא הגיעה השעה למשא-ומתן רציני.

4. לאחר הגיגת מיקי, שנעשתה כפי הנראה על-ידי החורגים, הגנו קובעים שלא חלים שום שינויים ביחסים בינינו וקרנם אינה עולה ואינה יורדת בעינינו. אנו קובעים את העובדה הזאת לשבחם, אולם לא נפנה יותר אליהם בשום פניות על משא-ומתן, לאחר שלא בעינו על כמה מכתבים לפני כן. עליהם להיות היוזמים.

5. רוקח⁵⁹ התנצל בעניין מסיבה לנציב העליון. הוא סיפר שלא ביוזמתו נעשה הדבר, כי אם קיבל ממש פקודה מאת מושל המחוז לעשות זאת.

6. התיירים⁶⁰ קבעו את תר⁶¹ כמקשר בינינו. אותנו ייצג אמיק.

7. נתקבלה פנייה מאת עסקני התנועה⁶² (יואב)⁶³ לקבוע את עמדתנו ביחס למרכז התנועה וכן לעזור על-ידי רמז למספר אישים על רצוננו בקשר עם הרכבו האישי. הוחלט לענות, שאין אנו מתערבים בענייני ההרכב האישי של המרכז. אנו רק מביעים את משאלתנו הכללית, שרצוננו לראות מרכז אקטיביסטי ואמיק אשר יפנה את התנועה למלחמה כלפי חוץ. לא נביע שום דעה ולא נחמוך באופן אישי באף אהד.⁶⁴

הישיבה נסתיימה.

57. השימוש במלה 'בשורה' בידי הרושם לציון קבלת ידיעה בדבר הצעה בריטית למשא ומתן עם אצ"ל, מרמז שהארגון היה מוכן לקיים הפוגה בלתי מוכרזת תמורת עלייה המוני ניצולים משואת אירופה.

58. עורך-הדין מכס זליגמן, שייצג את בן-אליעזר בענין מעצרו.

59. ראש עיריית תל-אביב.

60. תיירים — חיילים. הכוונה כאן לאנשי בית"ר ואצ"ל שהתגייסו לצבא הבריטי והציעו את שרותם לאצ"ל. עד אז עזרו לאצ"ל באופן בלתי מאורגן. בפרוטוקולים אחרים משמש המונח 'תיירים' ככינוי לחיילים בריטיים.

61. תר — תנחום רבינוביץ. איש בית"ר בצבא הבריטי שעמד בראש התארגנותם, מטעם הצ"ח, של חברי בית"ר, שהתגייסו לצבא הבריטי, וכן היה ממונה על פעילותם החשאית בשורות אצ"ל.

62. התנועה הלאומית הרביזיוניסטית.

63. יואב — יצחק גוריון. כעבור שנה נתכנה 'יואב', והתמנה אחראי על הקשר עם העצורים בארץ ובאפריקה.

64. ראה פרוטוקול מיום 1.9.1944 ולהלן, הערה 105.

ישיבת המפקדה 12.8.1944

נוכחו: בן־דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. הכנייה
2. חוק וים
3. המצב ב"א"
4. כסף
5. תגובה
6. שונות

1. אמיץ מוסר דיווח־שבון על המצב ב"ב", שנוצר בימים האחרונים ואשר מנע מלהוציא לפועל את ההגנה. בכל המקומות נמצאים חיילים⁶⁵ באופן קבוע, אשר קיבלו על עצמם את הטיפול במקומות אלה. עדיין אין לנו אפשרות לבוא עימם במגע⁶⁶ ועל זה היתה גם החלטה פרינציפיונית בזמנה. באם המצב לא ישתנה עד יום 17 לחג, נתפש מקום אחר להגנה. הוחלט על הפצת הושר הסברתי בין החיילים הזרים.

2. גידונו שאלות הנוגעות בכיבנה הארגוני של החוק והים, שנתעוררו בפגישה מנהלי המשקים.⁶⁷ צוינה העובדה שלאנשי המחלקות הללו חסרה הסברה פוליטית, והוחלט לשפר את הדבר על־ידי פגישה מיוחדת עם בן־דוד. אנשי החוק והים מקבלים אותו החינוך ששאר האנשים, אולם מבחינה מקצועית עליהם לעמוד על גובה יותר גדול. נוסף לכך יש לשמור על הצד הספציפי של הים שלמענו נוצר.

הוחלט לנסח באופן סופי את הסטטוס של היהטים בין המחלקות בישיבה הבאה.

3. לאחר המחלות האחרונות ב"א" נוצר שוב מצב קשה בעבודה. בייחוד עם מחלתו של אביתגר.⁶⁸ הוחלט להעביר בהקדם את מפקד גלילי⁶⁹ ואת אליהו⁷⁰ ל"א".

4. נידון המצב הכספי. לאחר מחלתו של אריה הלה ירידה בהכנסות. התברר שההכנסות הממוצעות לחודש תגענה עתה עד סכום של 1500 ל"א". הוחלט לשמור על גבולות התקציב הזה. הוחלט להתמסר במיוחד להכנת תכנית ממשלתית חד־פעמית,⁷¹ אשר תוכל לבסס את המצב הכספי.

5. נפוצו שמועות על עינויים של אביתגר. הוחלט לבדוק את אמיתות השמועות, ובאם הינן נכונות — מיד להגיב. כי לאחר התרעתנו אין יותר מה לחכות.

65. חיילים — הכוונה כאן לחיילים בריטיים (השווה לעיל, הערה 60); בגבור התקפות המחותרת הופעל הצבא הבריטי נגד המורדים.

66. לבוא במגע קרבי עם הצבא הבריטי.

68. אביתגר — יהודה נאות (גלובמן), מפקד הח"ק בירושלים.

69. גלילי — דב אפרת, שמילא את מקום לנקין, לאחר מאסרו.

70. כנראה אליהו טמלר, סגן קצין מבצעים.

71. מבצע גדול התפיסת כספים של ממשלת המנדט, שמגמתו היתה לספק לאצ"ל תקציב לתקופה ארוכה, להכנת ההתקוממות הכללית. אצ"ל השתדל להימנע מתפיסת כספים של בנקים יהודיים (ואפילו ערביים), למרות שממשלת המנדט נהגה לתת לבנקים פיזיו מלא.

6. הוחלט לעשות מאמצים למען שליחת מורה לדרום-אפריקה.⁷²
7. הוחלט להוסיף לסכום ה־7,500 לא"י של תמיכה למשפחת שפסיל⁷³ עוד סכום זה.
הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 17.8.1944

נוכחים: בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית
2. שאלות ארגוניות
3. כספים
4. אחים
5. שונות

1. המצב לא הוקל. התיירים ממשיכים להימצא בכל המקומות ולטפל בכל התיירים בעיר. עתה עלינו להחליט באופן עקרוני אם לבוא "במגע" עימם או לאו. באם נסתכל לעתיד הרי נוכל לתאר לעצמנו שבהמשך הזמן ילך המצב ויחמיר עד כדי כך, שנצטרך בכל מטרות להיתקל בתיירים. על כן לא תהיה לנו כל דרך אחרת אלא לבוא ב"מגע" עימם. באם התיירים מתחילים לשמש מכשיר דיכוי בידי בעלי הבית יז הרי אין לנו לחשוש בפני "כגע" בהם. בני, בנימין ואמיץ מוצאים שעדיין לא הגיעה השעה לכך. גם אנשינו טרם הוכשרו לקראת מגע כה רציני ואין אנו יודעים אם יעמדו בנסיון בלי הכשרה מוקדמת לכך. הוחלט להתחיל בהכשרה נפשית לקראת הדבר הג'ל' וההסברה רחבה בין האנשים, כי יום יבוא ולא נוכל להימנע מכך. הוחלט שבמקרה והמצב לא ישתנה עוד במשך שבוע אחד נבצע חגיגה כנגד מטרות אחרות, שלקראתן נתחיל בהכנות באופן מקביל.

בן-דוד מעורר את שאלת ה"קיר"⁷⁴ היום הזה הולך ומתקרב ועלינו להחליט באופן סופי על המעשה הג'ל' וכן על הצעדים שיש לנקוט בהם בקשר עם זה.

בנימין מביע דעה כי אנו לא נוכל באופן מעשי להגשים את חגיגת ה"קיר". אם נודיע על כך מלפני (כישם שהוחלט) הרי לא יתנו לאף אחד מאנשינו להתקרב למקום ולא להביא עימם שום דבר. יצא שכל התעמולה בשאלה זאת תישאר ללא מעשה מצידנו ויתקבל הרושם שנכשלנו. החגיגה הזאת יכולה לקבל אופי רציני מאוד, אולם לדעתו טרם הגענו לסטדיה זו. בקשר עם המצב הכללי דעתו היא, שיש צורך בהפסקת החגיגות לתקופה מסוימת למען להקדיש את כל המרץ לביסוס המצב הפנימי — גיוס אנשים למשקים והגדלת כמות הפרי. במשך חצי השנה הצלחנו להעלות את שמנו על שפתו כול, לגרום לתזונה ניכרת בהלך הרוחות בפנים היישוב,

72. מדובר בשיגור מפקד לדרום-אפריקה על מנת לארגן שם סניף אצ"ל.
73. שפסיל — שבתאי שמידט. אחד משני הנהגים הקבועים שעבדו בשרות מלא באצ"ל לצורכי המבצעים. היה גשוי ואב לשני ילדים.
74. השלטון הבריטי.
75. הקיר — הכותל המערבי. 'תכנית הכותל' — ראה פרוטוקול מיום 23.7.1944.

להפגין את זעמנו בכל העולם, לטהר את הצד המוסרי בתוך הבית לרמה גבוהה מאוד. אולם לא נוספו לנו אנשים ולא נוסף רכוש. מצבנו הכספי אינו איתן, הרבה מאוד ממנהלינו המנוסים חלו ואין להם תחליף, אלה שעמדו מן הצד לא חזרו אלינו.⁷⁶ עתה יש גם הזדמנות מבחינה פוליטית להפסקה זאת. יש לנצל את חילופי הגברא בשלטון וכאילו לתת את השנסה לאיש החדש⁷⁷ לשנות את התנהגות השלטונות. אמנם יש לשער, שגם האיש החדש לא יביא הרבה טובות לנו, ולבסוף נצטרך להתחיל שוב במלחמתנו,⁷⁸ אולם תקופת מעבר זאת של חילופין והבלטת הקו החדש מצד האיש החדש עלינו לנצל לביסוס הפנימי. זו היא הזדמנות בלתי חוזרת עוברת, כי אחר-כך כל הפסקה מצידנו תחשב בעיני כול כמישלון. עלינו גם לזכור שמתקרבת התקופה המכרעת ואנו איננו מוכנים לגמרי. כמובן ההחלטה הזאת צריכה להיות פנימית בהחלט ואין לתת יום הכרעות על כך ושום פרסום לרבר.

בן-דוד מביע דעה מוזננת. הוא בעד הגיגת ה"קיר". יש כל הסיכויים שלא נצטרך לבוא לידי מעשה שם. יש לשער שיפנו אלינו לשם משא-ומתן. באם לאו, הרי נגיב על-כך במקום אחר. הוא אינו יכול להסכים להפסקה. אינו רואה כל ביטחון שיוקל לנו באם נפסיק כלי להודיע על-כך. המהלות תמשכנה בלאו הכי. האיש החדש לא יביא שום שינוי רדיקלי לטובה ואין גם מה לצפות ממנו להרבה. בינתיים המצב של דיכוי ושל התעללות בענייני ההצלה נמשכים בכל חוקפס והדבר אינו מצדיק את ההפסקה הזאת. כמובן יש לדאוג לביסוס המצב הפנימי אולם את זה יש להגשים באופן מגביל עם החגיגות.

שאר הקצינים מודהים באופן עקרוני עם בן-דוד. בני מציר כי יש להקדיש תשומת-לב בראשונה לביסוס המצב הכספי.

2. הוחלט על הסטטוס של מבנה המחלקות בעיקר של החק והים. באופן יסודי אנו מוצאים שהחלוקה נעקבעה בזמנו על ים, חק, חם וצמ⁷⁹ הינה חלוקה מוצלחת מאוד והוכיחה את יעילותה המעשית. אין לעשות כל שינויים במבנה זה. אולם בהתחשב עם טענות שונות של כמה מנהלי המשקים⁸⁰ הוחלט שיש צורך בהסדר היחסים בין האחראים לחק וים במקומות שונים לבין מנהלי המשקים. ההסדר הזה יבוא על-ידי כך, שמדי פעם בפעם יפגשו האחראים למחלקות הנ"ל בכל מקום עם מנהל המשק המקומי ובנוכחות ראש המחלקות הנ"ל הארצי. בפגישות הללו יתבררו כל העניינים של המחלקות ויחליטו עליהם מתוך שיתוף והבנה הדדית. אין

76. חברי האצ"ל שהפסיקו את פעילותם בזמן הפילוג עם לח"י, ב-1940, אף שלא הצטרפו ללח"י.

77. לורד גורט, שמונה לנציב עליון במקום מקמיכל.

78. מנהיגות אצ"ל לא ייתסה חשיבות לחילופי נציבים, שהרי ראתה בממשלת בריטניה את האויב העיקרי, האחראי לבגידה בעם היהודי (ראה, למשל, הודעה על הכרות המרד של אצ"ל וכן 'חשובה לצירצ'יל', במכון ז'בוטינסקי).

79. ראה לעיל, הערות 9-11.

80. ראה פרוטוקול מיום 23.7.1944.

- להרשות שיעשו דברים במחלקות האלה אשר ייעלמו מידיעתו של מנהל המשק המקומי; יש להודיע על כל הסידורים לו, אולם בריכותו של ראש המחלקה הארצי לבוא במגע ישיר עם האחראים למחלקות במקומות ולקבוע עימם סידורים, בייחוד הנוגעים לחגיגות, ולאחר זה להודיע על כך למנהל המשק.
3. נדונו שוב שאלות כספיות והתכנית הקשורה לשאלה זאת.
4. מצד האחים באה טענה, שהם אינם מקבלים את העזרה הדרושה מצידנו. הוחלט לענות להם, כי אין אנו יכולים לתת את אנשינו לעבודתם יען כי הם מיד עלולים להידיבק ממוחלתם. דעתנו היא, שהיות ואין נותנים להם אפשרות לעבוד באופן חופשי ומדכאים אותם ללא דין יש להכריז על העברת כל האחים למרתף.⁸¹
5. גל⁸² נפגש עם יוסף ב"א" ובפגישה זו הביע דעה, כי יש צורך בהפסקה, חוך משאומתן עם בעל-הבית בעזרתו של א[לטמן]. הוא נתן לכך הרבה נימוקים פוליטיים ותכסיסיים. הוחלט לענות בשלילה. בייחוד על שאלת המשאומתן ועוד באמצעות א[לטמן], אשר אינו יכול להיות בעינינו אוטוריטטה לאחר שכתב דברים מהפירים עלינו.⁸³ הוא אינו מוסמך עבורנו.
6. הוחלט להתיר את גיוס האנשים החדשים בכל המקומות ולעודד את הדבר.⁸⁴ הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 23.8.1944

נ ו כ ה י ם : בן-דוד, סבך⁸⁵ (שהוזר זה עתה),⁸⁶ בני, בנימין, אמין.

1. תגובה
2. הכנית
3. חורגים
4. כסף
5. שינוי

81. לפעילות מחתרית.
82. כנראה צריך להיות 'בל' — ד"ר בנימין לובוצקי (אליאב). ב-1942 עמד בראש המוסד הפוליטי העליון המשותף של אצ"ל והצ"ח, בו ייצג את הצ"ח. בסוף אותה שנה פרש מפעילות באצ"ל בגלל התנגדותו לתכנית חידוש המלחמה בבריטים.
83. ב'המשקיף' (בטאון הצ"ח) מיום 16.7.1944 הופיע מאמר מערכת (בעקבות התקפת האצ"ל על מטה המשטרה בירושלים), שגינה את המבצעים הצבאיים של האצ"ל וטען שהם פוגעים בפעילות המדינית. אלטמן, כיושב-ראש הצ"ח, היה אחראי למדיניות המערכת של 'המשקיף'.
84. קבלת מתנדבים חדשים לאצ"ל עוכבה זמנית עד שתושלם הכשרה מזוהרת של טוראים מצטיינים לתפקידי פיקוד, כדי שאפשר יהיה לקלוט מועמדים לגיוס, אשר רבו עקב גבור האהדה למרד. אולם, כתוצאה ממעצרם של עשרות רבות של מפקדים, בדרגים שונים, הותר לסניפים לחדש את הגיוס למרות שקיצור תהליך הכשרת מפקדים חדשים נגם ברמת המפקדים הזוטרים. המפקדה סברה כי עצם תנאי הלחימה תורמים לייעילות ההכשרה העיונית והמעשית ולקיצור תקופת הטירונות.
85. ס ב ח (סרן בן-חנן) — יעקב מרידור.
86. באוגוסט 1943 התפטר מרידור מתפקידו כמפקד ראשי, בעקבות הבעת אי-אמון מצד

1. לאחר החגיגה ב"ב" הוחלט לפרסם רקלמה.⁸⁷ הוקרא הטקסט של הרקלמה, ולאחר כמה שיפורים ותיקונים התוכן אושר. הוחלט לפרסמה ביום מוצאי־שבת או יום ראשון.

2. תכנית ה"קיר" נדונה באופן סופי. הוחלט להתחיל כתעמולה בשאלה זו בעוד שבוע ימים.

בנימין עורר שוב את השאלה הפרינציפיונית בנוגע להפסקה.⁸⁸ התנהל ויכוח ממושך ורציני בשאלה זו. כל קציני המפקדה הביעו דעה מתנגדת להצעתו של בנימין והצעה לא נתקבלה. הוחלט בהכנת תכנית הגיגה נגד המבצרים.⁸⁹ ביום ה"קיר" בתור תגובה במקרה שלא נענה לדרישתנו.

3. התקיימה פגישה עם נציג החורגים. הפגישה הוכיחה שהם אינם מעוניינים באיחוד. נציגיהם באו עתה לאחר החגיגה נגד מיקי, שבוצעה על ידם.⁹⁰ הם קיוו שהדבר יעלה את קרנם ואולי יוכלו להקריא.⁹¹ לנו את התנאים של השיתוף. אולם דעתנו היא: החגיגה היתה חשובה מאוד ובעלת ערך רב, אולם אין יחסנו כלפיהם משתנה לטובה או רעה לאחר זה. ומבהינה טכנית הרי אפשר היה לציין כישלון די חמור בעצם הביצוע. אולם אנו איננו קובעים את עמדתנו כלפיהם בהתחשב עם מעשה זה או אחר. דעתנו היא: זה הוא אבסורד לקיים שני מחנות לאומיים לוחמים ועל כן יש להתאחד ולחסל את הפרשה העגומה של העבר. יש כל הנתונים והיסוד לכך לעשות זאת, ומצינו — נכונות מלאה וכנה לצעד זה. אולם הם הודיעו שאינם דנים לפת־עתה על איחוד.⁹² הם מציעים עזרה הדדית בהיגנות וחילופי אינפורמציה

רוב חברי המפקדה. שלמה לא נבחר למ"מ המפקדה. על־פי הצעת בגין, אשר לו הוציעה או המפקדה את הפיקוד, הוסכם להשאיר את מרידור בתפקידו, לנסיין. בראשית דצמבר 1943, לאחר כשלוש תכנית חטיפת הנציב העליון (ראה לעיל, הערה 30), נאלץ מרידור להתפטר שנית. הפיקוד הוצע שוב לבגין (למרות התנגדות חמישה מפקדים בכירים). מפקדים בכירים אחרים התנו המשך פעילותם בהוצאת מרידור מאצ"ל וחלקם התנגדו להסמיכו לתפקיד בכיר כלשהו. בגין נאלץ לוותר על מרידור, שנשאר מוהץ למסגרת אצ"ל מאז ועד סוף אוגוסט 1944. בהשפעת בגין, פנה לנקין ללוי שיציע בישיבה להתזר את מרידור.

87. רקלמה — כרות. בערב ה־23.8.1944 ביצע אצ"ל התקפה משולבת על בנייני הבולשת המחוזית ביפו ועל תחנות המשטרה באבו־כביר ובנווה־שאנן בתל־אביב. מטרת המבצע — חפיסת נשק — הושגה בחלקה לאחר קרב קשה.

88. ראה פרוטוקול מיום 17.8.1944.

89. ארבעה מבנייני המשטרה המבוצרים ('טייגרט'), ברחבי הארץ: בחיפה, בקלסיליה, בבית־דגן ובקטרה שבאיזור גדרה.

90. ראה פרוטוקול מיום 8.8.1944 והערה 54.

91. להכתיב.

92. נתן פרידמן־לילין (מור) התנגד לאיחוד לח"י עם אצ"ל (ראה מכתב לח"י לאצ"ל שצורף לפרוטוקול מיום 1.9.1944; ראה גם עדות מור באוניברסיטה העברית, יהדות זמננו). במידה פחות החלטית התנגד לכך ד"ר ישראל אלדד (שייב) (ראה "אלדד שייב], מעשר ראשון — פרקי זכרונות ומוסר השכל, תל־אביב תש"י, עמ' קמ"ח). לעומתם, יצחק שמיר (יזרניצקי) גרס איחוד עם אצ"ל (ש' לבי־עמי, מקום האצ"ל בין ארגוני המחתרת, עבודת גמר, האוניברסיטה העברית 1969, עמ' 134). הלך־רות זה מחאשר

על האויב החיצוני וזה הכול. בשבילנו הדבר לא יתן שום תועלת. אנו איננו זקוקים לעזרה מצידם, כי לא אנשים ולא פרי הם לא יתנו לנו. יוצא שההסכם בצורה זו יהיה חד צדדי ולנו לא יהיה כל ביטחון שהפרי יתהדר לאחר השימוש, יען כי לא יהיה לנו כל פיקוח על מעשיהם. הננו רואים בהתנהגותם זו הוסר כנות ופטריוטיזם ודוחים את הצעותיהם. הננו מציעים להם באופן סופי את האפשרות היחידה שנשארה והיא: הקמת מפקדה משותפת על יסוד של מספר נציגים כיוון משני הצדדים במקרה של חילוקי דעות בתוך הגוף הזה, הרי ההכרעה תהיה בידי בן-ידוד, שמתחייב להיות אובייקטיבי בהחלט ולפסוק מתוך גישה פטריוטית טהורה בלי להתחשב עם שום סנטימנטים אישיים. שני המשיקים ימשיכו להתקיים כגופים נפרדים, אולם יתנהלו על-ידי ההנהגה העליונה הנ"ל מבחינת קביעת התכניות לחגיגות, תעמולה, משא-ומתן עם גופים שונים, הדרגה וכו'. שני הצדדים מבטיחים, שיגישו לעבוד בהסדר זה תוך כנות מלאה ורצון טוב.

במקרה שלא יקבלו את הדבר הזה הרי ייאררו יחסינו כשב יהיו עד עתה. ואז נציע להם לכל הפחות להפסיק את ההשמצה של הזולת בתוך שורות האנשים. נגסח הודעה בשותפות לשני הצדדים ובה נביע דעות של אהדה אחד לגבי השגה. הודות לכך לפחות נמנע את הניסיון של המשכת יחסי השנאה בין האנשים משני המחנות. הננו מציינים שמצידנו אין יחס כזה אל אנשיהם, אולם מורגש הדבר מצידם, כלפינו.

4. הוחלט שסבה יקדיש את כל תשומת-לבו לשיפור המצב הכספי ולתכנית.

5. הוחלט שאמציה⁹³ יהיה מרכז ענייני החומר המקצועי להדרכה. הישיבה בסתימה.

פרטיכול מיישבת המפקדה וקנייני המנה שהתקיימה ביום ה', י"ב אלול תש"ד

[31.8.1944]

נוכחים: מ. בן-ידוד, ס. ב"ח, ג.א. רמז, ג.א. יוסף, ג.א. איתן, ג. שמשון, ג. ראובן, ג. אביתר, ג. עמיצור, ג. אברהם, ס. עקיבא, ס. בלידור, דוד.

בן-ידוד: מהתפתחות המאורעות בימים האחרונים הננו למדים שתי מסקנות: (א) הפרוגנוזה שהעמדנו על קץ המלחמה הקרב, המחייב להשלים את ההכנות בתקדם לקראת המערכה המכרעת — מתאמת. קשה אמנם לקבוע את יום סיום המלחמה באירופה, אך אין זה אלא עניין של חדשים.

(ב) המתחולל בחזיתות מטיל צל על המאורעות בארץ, אך למרות הכול נודעת להן חשיבות בין הגויים.

על ההנחות הנ"ל עלינו להקים בניין הגיוני ולקבוע את תכנית פעולתנו. לכאורה נראה — לפי הנחה ב' — כי לא כדאי בעת להקריב קרבנות, אלא צריך לרכוז את

בחזורים פנימיים של לח"י (ראה כתבי לח"י, ב, תש"ד, עמ' 199—200; 'ביגינו לבין האצ"ל', חוזר לח"י; 'על מפתח השנים' — סקירה לסיום שנת תש"ה, המעש, אלול תש"ו [מכון ז'בוטינסקי]).

93. א מ צ י ה — דוד גרוסברד. ראה לעיל, הערה 38.

כל הכוחות עד שינוי המצב הבינלאומי ואז יעלו הפעולות — בין המוניות, בין ספורדיות — על סדר־היום. אך אין להסיק את המסקנה הזאת; פעולותינו הראו, כי זו הפעם הראשונה הועמדה דרישה יהודית נתמכת בכוה־הזרוע, בפעולות מתמידות והולכות וגדלות. אין הפעולות פוגעות באימפריה, אלא בשלטון הקולוניאלי, אשר השקט והביטחון הפנימי דרוש לו בהשתלטותו על "נייטיבס". פעולותינו וזו של הפלג⁹⁴ עשו רושם גדול. אולם אירעו הדברים בימים ששקט יחסי שרר בחזיתות, אך גם היום — בימי האופנסיבה הגדולה באירופה — אין להפסיק בפעולות, אלא יש לתכנן בהיקף רב ובדייקנות. היסודות הפוליטיים שנתקבלו בומנו בלונדון — כי על היישוב העברי להיות בארץ שלישי של האוכלוסיה ולא יותר מזה — מחייבים עדיין ויחייבו גם את הנציב החדש. כל עוד קיים הסטטוס הזה דרושות התקפות מתמידות. לשתוק — במצב זה — פירושו לוותר על מלחמת השחרור הלאומי. כשם שהפולנים והצרפתים לא יכלו להפסיק את הפעולות הספורי־דיות של מחתרותיהם, כן גם אנו. הגירוישים בהונגריה, השמדת הגולה וההתעללות מצד הממשלה נמשכים, ואם לא נגיב על המצב המהפיר הזה נימצא בניגוד גמור לעקרונות המלחמה שלנו. עלינו להגיב על הטבח — בזמן שישערי הארץ נעולים. לכן החליטה המפקדה כי הפעולות תמישכנה, כמו עד עתה, בהתאם לתכנית. אמנם לא התחייבנו "לספק" פעולות כל יום, אבל נכה ונמשיך להתכונן למכה הבאה. אני מזהיר את מפקדי המחוזות, כי עלול המצב להשתנות ולא נוכל להיפגש כעד עתה, אך אם לא יחולו שינויים, נמשיך כמקודם.

ד ר כ נ ו ב ע ת י ד : ברי לנו, כי בתום המלחמה, אין לקוות לפתרון ציוני אבטורי מטי מטעם לונדון. הוטל עלינו התפקיד לבצע התקוממות המונית. אנו סבורים, כי ארגון השולח אנשיו לטיפות דם, חייב לא רק לדעת את מטרתו האידיאולוגית, אלא להטיל על עצמו תפקידים המובילים למטרה. הוא צריך לדעת מתי יבוא שיא מלחמתו, שיביא את הפתרון המקווה. חובתנו לגולל את חרפת הטבח באירופה עלי־ידי מלחמה צבאית מתור התקפה. אין להסתפק במכות מדי פעם בפעם, צריך להביא את עצמנו לידי יציאת כל הכוח, ואולי נעליח להביא לכך את כל היישוב. אין זה תלוי בנו. אנו סבורים, כי נזכה לעזרת בן־ברית מבהוזק⁹⁵ לעזרה נמשית. בצידנו אהדה הנוער העברי. אך הפעולה המכרעת דורשת יותר חומר אנושי ויותר ברזל⁹⁶ ממה שיש בידנו. אך אם נרצה למלא את השליחות עד הסוף עלינו להכין את ההתקוממות. עלינו ללמוד מווארשה ומפאריס⁹⁷ בלי לעשות אנלוגיה — כי הרי הם מקבלים עזרה מבהוז. אבל אנו יכולים לראות, כי המלחמות הללו נמשכות בבירות, וגם אני אם נפעל בירושלים הערך יהא רב. אך לא נסתפק בבירה בלבד. פעולותינו עד היום רב ערכם מבחינת הרושם שהשאירו על הערבים וגם מבהיגוז

94. הפלג — לח"י.

95. האצ"ל היה מוכן לקבל עזרה מכל מדינה, פרט לרוסיה ולאנגליה (ראה ש' לביעמי, ארגוני המחתרת [לעיל, הערה 31], עמ' 180—181).

96. ברזל — נשק.

97. מדובר בהתקוממויות נגד הגרמנים בווארשה ובפאריס באוגוסט 1944.

הינוכית ביחס לנוער העברי. יש לי הרושם, כי גם בלונדון מדברים כבר עם יהודים אחרת כתוצאה מהפעולות. הד פעולותינו עבר את כל העיתונות העולמית. הצלחת הפעולה המכרעת דורשת אנשים וברזל. יש לכן ראשית-כול לשמור על הקיים. את הפטנטנות יש לעקור מן השורש. יש להגביר את הקונספירציה — "האויב שומע תמיד". אולי נוכל לקבל אנשים חדשים, אך מפקדים גבוהים אין מקבלים מן המוכן. לכן שמרו על הזהירות. יש להגביר את השורות. חשבנו לעשות את זאת על-ידי התנדבות בהכרזה פומבית, אך כנראה לא נעשה זאת עד סוף המלחמה, אך ההתנדבות צריכה להימנע. ביטובע הבא — עם התחלת הלימודים — נפגה בכרוז לנוער הלומד, ויש להפיצו בין כולם. כל יתר עבודת התעמולה הצטרך להימנע על-ידי החוות. יש למנות בכל זווה אדם מיוחד שיטפל בכך. אולם על תצטמצמו בהתנדבות בכל כתיבי בית-הספר, יש לעשות את הדבר גם בסדנאות וברחוב. אמנם אין לנו מספיק מפקדים, אך הפעולה הזאת מוכרחה להתקדם אף אם בהתחלה היא קשה מאוד.⁸⁸ אין לנו הרבה ברזל. ומה שיש הוא טיפה לגבי הדרוש. יתכן כי בלי עזרה מהחוץ לא נשיג הרבה, אך כל דבר קטן הוא אוצר. גם מגמת הפעולה הקודמת⁸⁹ היתה להשיג ברזל. החוות חייבים לעשות את כל המאמצים לרכישת ברזל.

אשר לחינוך — הרי החינוך המוסרי הוא, כי כל חייל צריך לראות עצמו כבן-מוות. היום פועלים רק הח"ק והי"ם, אך ביום שיבוא כל אחד ישתתף בקרבות וייתכן שלא רבים יחזרו. בכיוון זה צריך ללכת החינוך. אין אנו מבטיחים שום דבר; כל השפעה בדיננה, רק מלחמה — מלחמת חירות.

פעולת הכותל המערבי: בסוף אלול נפרסם את התכנית. היא הדרוש מאמץ תעמולתי גדול, ובהצלחתו — הצלחתנו. נפיץ הוטר רב בבתי-המדרש ובמקומות ציבוריים, נגאב נאומים וננתל תעמולה. בייחוד בראשית-הינה צריך להיות שיא התעמולה. דרישתנו — כי לא יבואו שוטרים גרייטיים לכותל בעת התפילה ביום-הכיפורים. נזהיר את הוטרים ונהיה גם מוכנים להגבה. אולם הצלחת הפעולה תלויה בתעמולה המוקדמת.

שאלת הח"ק והי"ם: המפקדה דנה בהצעות שהושמעו. היא מוצאת את החלוקה למוצקת. אשר לחינוך של אנשי שני הסקטורים הללו המפגרים]. דרוש לנו מדריך ראשי לענייני הרכה ונישתדל למצאו. עד אז תוקם ועדה בראשות ס. בי"ח שתרכז את כל ההומר ותשתדל להוציאו בדפוס. עיקר הקושי הוא בקביעת סמכות מפקד החוז ביחס לח"ק והי"ם. לקחנו בחשבון את חוסר התיאום ששרר עד כה והחלטנו, כי אהת להודיש תחליים ישיבה מישותפת בכל חוז, בה ישתתפו מפקד המחלקה האופרטיבית. מפקד החוז, מפקד הח"ק והי"ם. באותה ישיבה יסתדרו כל העניינים וזה יוכל למצוע סיבוכים. אך לפני כל פעולה יוכל בא-כוח המטה לפנות

98. ראה לעיל, הערה 84.

99. התקפות אצ"ל על החנות המשטרה והבולשת ביפו ובתל-אביב ב-23.8.1944, שבחן נחפסה כמות קטנה של נשק.

ישר אל מפקד הח"ק והי"ם. במקרה שיהיו חילוקי-דעות בין מפקד החזו ובא-כוח המטה בישיבות המשותפות יועבר העניין להכרעת המטה. הנני רוצה להעיר לג. שמשון, כי התעניינתי במיוחד בתשובות הכספיים ומצא-תים בסדר גמור.

ישיבת המפקדה 1.9.1944

נרוכחים: בן-דוד, סבז, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית ה"קיר"
2. תכנית התכרה "אחים"¹⁰⁰
3. בתי ספר
4. חורגים
5. תנועה
6. שונות

1. בן-דוד מודיע על כך שהיום יש להתליט באופן סופי על צורת התכנית של ה"קיר" ואופן התעמולה סביב זה. עלינו להיות זהירים מאוד בגילוי-דעת הראשון על מנת לא ליטול על עצמנו מעשה שלא נוכל להוציאו לפועל. ניקח בחשבון את כל הצדדים השליליים כי הינם רציניים מאוד.

סבז העיר שהתכנית הזאת יכולה לעורר פרובלמה של פגיעה ברגשות הדתיים של העדה השנייה והדבר יכול להתקבל כפרובוקציה מצידנו.

בן-דוד הקריא את תוכן הרקלמה בעניין זה. הרקלמה אושרה פה אחד. הוחלט להפיצה בעשרת אלפים טפסים. כן הדבר יתורגם לאנגלית. יחד עם זה הוחלט להמשיך בהכנות של החגיגה ביום ההוא. החגיגה מכוונת כלפי מצודות המוסד בארבעה מקומות באזורים: ב, ג, ה, ו.

2. בזמן האחרון שוב עלתה על הפרק חברת "אחים". משום כך נעשתה אקטור-אלית תכנית החגיגה נגד החברה הנ"ל. השאלה נדונה מכל הבחינות ולאחר זאת הוחלט להתכוון לתכנית זאת.

3. עם התחלת הלימודים בבתי-הספר הוחלט להכין רקלמה שתופץ בכל המקומות.
4. בתשובה להצעתנו לחורגים על הקמת הנהגה משותפת בהרכב של שני אנשים מכל צד בתנאי שאחד מהם מצידנו יהיה בן-דוד והוא יהיה המכריע במקרה של חילוקי-דעות בהנהגה הנ"ל, נתקבל מכתב מהם דלקמן:
"ידידי היקר,

הצעתך המעשית אינה נראית לנו.

זו הסיבה העיקרית: במקרה שמתגלים חילוקי-דעות בלתי-עקרוניים, הרי שאפשר להגיע לידי יישובם בדרך של בירור וויכוח. ואילו אם הדעות מתולקות

100. חברת 'אחים' סטיל'. ב-1943 נמסר לחברה בריטית זו מונופול על הובלת משאות בארץ, כסוכני הממשלה, והדבר הביא לדחיקת רגליהם של מובילים יהודים (ראה דוד ניב, מערכות הארגון הצבאי הלאומי, ג, תל-אביב 1967, עמ' 237).

בשאלות יסוד, תיתכן הטלת מרות, ויהיה המכריע מי שיהיה. סידור פורמלי של זכות הכרעה לאחד, עלול להישאר על גבי נייר בלבד וכמקרה של הפרתו — שהוא איננו הכרעה, אך יש להביאו בחשבון — תגדל המרירות שבעתים. הניסיון הוכיח, שסידור זה לא עמד במבחן אף בשעה שהיו שנים של פעולה במסגרת אחת מאחוריו, ואיך יועיל במצב של התקרבות מחודשת לאחר שנים של פעולה במסגרות נפרדות? וביצירת פיקציה — דומני אין מעוניינים שני הצדדים גם יחד.

אנו מוסיפים לתמוך בהצעתנו, שפירושה בתקופה הראשונה — תיאום יסודי של פעולות בשטחים: המלחמתי, הסברתי והפוליטי — בתוך מסגרת, שעל קיומה צריכים לדעת אך שני המרכזים של הגופים.

אם הדין בהצעתנו ומתן-תוקף לה במקרה של החלטה חיובית, צריך לארוך זמן ממושך, אנו מציעים לפי שעה להתחיל מיד בחילופי הודעות על פעולות-מלחמה, העומדות להיעשות על-ידי צד זה או אחר. באופן ממש: להודיע יום לפני כן על האזור, שבו תבוצע הפעולה, כדי שהצד השני יספיק לעשות את סידורי הביטחון המתאימים לאדם ולרכוש. הצעה זו היא מחוייבת המציאות לאחר דרכי התגובה החדשים של האויב, כפי שלאחרונה באו לידי ביטוי בירושלים ובתל-אביב.¹⁰¹ אנו מחכים לתשובתך."

בן-דוד מעיר שהמכתב הזה מוכיח, שלהבא אינה מן הנמנע אפשרות של התקר-בות. אולם כרגע זו היא דחיית הצעותינו על הקמת גוף משותף שיביא למיזוג הכוחות. הצעתם אינה נוחתת למעשה ולא כלום. יום שיתוף מעשי לא ייתכן בלי שיהיה קיים גוף עליון אחד אשר יפקח על השיתוף הזה וינהלו. הוא מציע לקבל את הצעתם האחרונה בעניין חילופי הודעות על פעולות מלחמה.

בנימין: הנימוקים שלהם מעידים על התחמקות. יש להסביר להם שלא תתכנה חילוקי-דעות בשאלות יסוד כי את השאלות האלה יבררו בטרם ישבו יחד. ואם אפילו פעם התגלינה חילוקי-דעות כאלה, הרי אין זאת אומרת שצריך מלמפרע למנוע את הניסיון של שיתוף זה. בכל גוף ציבורי-פוליטי יכולים לבוא חילוקי-דעות יסודיים אשר יפלגו את הגוף, אולם כל זמן שאפשרית עבודה משותפת עושים זאת. היום השיתוף בינינו הוא רצוי ויש לו מקום, ומשום זה חובת שני הצדדים לעשות את הכול על מנת להשיגו ולא לחפש תירוצים ולגחש כל מיני אפשרויות של אי קבלת התנאים. ההצעה האחרונה גם לה שתי פנים. אנו נמנעים מלהודיע אפילו לאנשינו את יום הפעולה ולפעמים מסכנים אינטרסים שלנו על מנת להבטיח סודיות הדבר והפתעה מלאה, וכיצד נוכל להודיע את הדבר לגוף אחר, שאין לנו כל ביקורת על אופן השימוש מצידם בהודעה זו. יש להציג להם את השאלה הזאת ולבקש הצעה לפתרון באופן מעשי של כל הקשיים בעניין זה.

לאחר הערות של שאר הקצינים הוחלט שבן-דוד יכתוב מכתב או ייפגש אישית

101. הכוונה להטלת עוצר פתאומי באזור שלם, אף בלי קשר להתקפות המחתרת — מבחינת הזמן והאזיביקט המתקף. בעזרת מחסומי המשמרות בתחומי העוצר נערכו חיפושים מדוקדקים.

ויברר עימם את כל הנקודות (המכתב מצורף 102).

5. המצב בתנועה מדאיג מאוד. רוב הפעילים שם מביעים את התנגדותם לקו הרשמי ולא[לטמן] העומד בראשו. הם פונים אל החברה¹⁰³ עם בקשה להתערב בדבר ולהשפיע על שינוי ההנהגה באופן הרצוי לנו תוך הרחקת האנשים המפריעים לאקטיביות של התנועה. כולם מציינים את האוטוריטה הגדולה שרכשנו בהוגי התנועה, ויש ביטחון מוחלט שבאם נתערב בעניינים נוכל להשפיע עליהם באופן הרצוי לנו.

השאלה נדונה בכל פרטיה. הוברר לנו כי המצב אמנם מתאים לתיאור הני"ל, אולם אין כל ביטחון, שאם התהלך ההנהגה, ישתנה הקו. אותם האנשים שהננו סומכים עליהם כהחלט לא יוכלו להחזיק מעמד זמן רב בראש העניינים בגלל המחלות; ולסמוך על מתחרי א[לטמן], מבלי שיהיה לנו ביטחון שהם יהיו יותר טובים ממנו, אסור. הוחלט להודיע לטובים שבהם, כי ניתן את ידנו באם ניווכה, שהם מסוגלים להשתלט על העניינים ויובילו לאחר זאת את התנועה בדרך אקטיביסטית מלחמתית. דרישותינו הן: 1. הסתלקות מעניין הדומיניון.¹⁰⁴ 2. התחלת פעולה פוליטית מלחמתית. 3. שינתו את כל העזרה המוסרית למלחמתנו. 4. עזרה כספית. באם הם יזיחו את כל המעשים האלה בפועל — נושיט להם את כל העזרה וניתן את תמיכתנו.¹⁰⁵

102. ראה העמוד הבא 415.

103. ה ח ב ר ה — האצ"ל.

104. 'המשרד המדיני' של הצ"ח צידד באותם הימים בתכנית שעל פיה תיעשה ארץ-ישראל מדינה יהודית במעמד של דומיניון בריטי. אצ"ל, שחתר למדינה יהודית משני עברי הירדן, התנגד לכל צורה של נוכחות בריטית בארץ-ישראל.

105. עמדה זו נגדה במידה ידועה את הקו הנייטרלי שנקט אצ"ל, עד אז, כלפי ענייניה הפנימיים של הצ"ח. הפעם הוצגו לאותם עסקני התנועה, שהיו גם חברי האצ"ל, תנאים שתמורת מימושם היתה המפקדה מוכנה להתערב. שינוי זה בעמדתה הנייטרלית של המפקדה חל כתוצאה מריבוי המעצרים בקרב חברי התנועה וצמצום האפשרויות והנכונות של עסקניה לעמוד לשרות האצ"ל, לרבות המצאת תעסוקה לצורכי פרנסה וכן שרות רפואי באמצעות 'הסתדרות העובדים הלאומית'. האפשרות שהשלטון הבריטי יבטל גם להלכה את המעמד של הצ"ח כמפלגת תוקית הדאיגה את מפקדת האצ"ל (אחרי שלמעשה ניטלה מחברי הצ"ח ותומכיה היכולת להזדקק לחוק להגנתם בגלל אימת הבולשת וסמכויותיה לשעת חרום). חברי המפקדה חששו שצמרת התנועה תיאלץ להדהות עם העמדה השלילית של 'היישוב המאורגן' כלפי פעולות המחתרת, כפי שעשה 'המשקיף' ב"16.7.1944 ושוב ב"24.8.1944. לפיכך נטתה המפקדה לעזור אלה מחבריה, שהיו פעילים בהצ"ח, ליכות בבחירות להנהגתה. המפקדה ציפתה שנהגה נועזת תהיה מוכנה לתמוך בקו אקטיביסטי גלוי גם בכטאון הצ"ח; רוב חברי המפקדה האמין שכאשר תוצא הצ"ח אל מחוץ לחוק, כתוצאה מפעילות מדינית לוחמת, יהפוך הדבר למנוף מדיני חשוב למבצעיו הצבאיים, וכן שחברי הצ"ח ותומכיה, שייאלצו לרדת למחתרת, יהיו תוספת כוח-אדם למרד. אולם, כל עוד נמשכה מלחמת העולם השנייה ועמה התנגדות היישוב המאורגן לפעילות המחותרות, היה ספק רב אם ירידת הצ"ח למחתרת עדיפה על קיומה החוקי.

6. הוחלט ליצור קשר עם ק[ופ] 106 ב"ג", אשר הביעה את רצונה לעזור לנו. בעזרתה נוכל להתקשר עם ד.א.107. הוחלט שיוסף יסע אליה.
7. נתקבלה פתקה מאמית, המעידה על עצבותו. כפי הנראה מצבו אינו טוב. בעיקר הובעה על-ידו תלונה על הקשר הלקוי עימנו ועל חוסר ידיעה מהנעשה בחוץ. הוחלט לעשות את כל המאמצים על מנת להדש את הקשר וליצור עימו מגע חי, 108.

מכתב תשובה לחורנים בעניין ההצעות של שיתוף פעולה 109

ידידי היקר, 110

ההבדל בין ההצעות — שלך ושלי — נובע, לדעתי, מן ההבדל בגישה היסודית, אנסה, איפוא, למען בירור העניינים, לסכם את שיחתנו בנקודה העקרונית וממנה נעבור לפרטים.

הגישה שלי — אפשר להגדירה במלים אלו: א. היסוד פרשת הפילוג ואיחוד מלא של הכוחות — הוא הכרח אובייקטיבי; ב. נוצרו, במשך החודשים האחרונים, התנאים הסובייקטיביים המאפשרים לעשות את הצעדים הממשיים הראשונים למען איחוד הקרע.

הגישה שלך — אם הבינותי אותך יפה — היא אהרת: א. אין הכרח אובייקטיבי, או אין צורך היסטורי בהקמת מחנה לוחם אחד; ב. עדיין לא נוצרו התנאים הסובייקטיביים שיאפשרו לאחד את שני הכוחות הלוהמים והגורפים. בשיחתנו האחרונה הודעת לי, לאחר שבררת את עמדתך, כי אין אתם דנים על האיחוד. המציאות מהייבת להוסיף להודעה זו את המלה: "אפילו" — "אין אתם דנים אפילו על איחוד", ואנו כן דנים בו וברצינות גמורה.

למען הפשטות והקיצור נגיד, איפוא, ככה: יש לנו ולכם אין "זיקה" לאיחוד.

זהו ההבדל וממנו נובעים כל יתר ההבדלים, שעליהם אעמוד בהמשך דברי.

כי אם קיימת ה"זיקה", הרי נגישים לעניין באופן ישיר (ולא רק ישיר), מניחים את היסוד ובמקרה אם איראפשר, או אולי מבהינה חיצונית לא כדאי, להביא מיד לידי איחוד מלא, הרי קובעים שלבים מסויימים, המוליכים לאותו איחוד. וזו היתה הצעתי. ראשית, הצעתי לך להקים מחנה אחד. אולם לאחר שהודעתני, כי אין אתם מקבלים הצעה זו, הצעתי לך — אגב על בסיס הצעתך אתה — לעשות את הצעד הראשון בכיוון הרצוי: להקים גוף שינהל את כל העניינים מתוך קוליגיאליות ושיתוף

106. חנה קופ (תמיר), שנישאה ליונה תמיר, בן אחותו של זאב ז'בוטינסקי.

107. חיים לנדאו (מוכיר המטה, שהיה תושב חיפה), גורס, שהכוונה לדוד אולייניקוב מחיפה.

108. הכוונה לקשר פתקים, להחלפת אינפורמציה כללית. קשר זה קיים באמצעות המחלקה החוקית לעצירים ולשפטים שהוקמה בתנועה, או גם באמצעות שוטרים יהודים שפעלו בשרות המתחרת, וכן בעזרת עובדי השרותים הממשלתיים שנכנסו ויצאו במחנות.

109. ראה פרוטוקול מיום 1.9.1944.

110. המכתב נשלח אל נתן פרידמן'ילין (מור).

מלא. את המושג: "גוף עליון" שמעתי מפיד (לא בשיחה האחרונה הנבדלת, לצערי, גם בתוכנה גם בצורתה מן השיחות הקודמות) ושמחתי עליו, כי הוא קשור, בלי ספק, ב"זיקה". אבל השבתי וחזרתי על אותו המושג ובאתי לכלל מסקנה, כי אם זה צריך להיות "גוף", הרי דרוש לו "ראש". אין את נפשי להשתעשע באנאלוגיה ביוולוגית: "גוף בלי ראש הוא גוף מת", כי השוואה כזו תהא פשטנית מדי, אך ברור לי, כי אם הצעד הראשון צריך להיות רציני — ולא פיקטיבי — הרי יש לתת לאותו גוף איזה שהוא צלם קונסטרוציונלי. לכן הצעתי את ההצעה בנוגע [להנהגה פאריטטית?],¹¹¹ הייתי צריך, לפני ההיגיון, להציע הצעה מרחיקה לכת מזו, אך התחשבתי במסיכות פסיכולוגיות, עליהן דיברנו שנינו ברצינות ובגילוי-לב, והבאתי לפניך את המינימום שיכול להבטיח לנו, כי לא נעשה נסיונות סרק, שיעלו בתוהו כעבור זמן מה "ויגדילו את המרירות שבעתים".

לצערי, דחיתם גם את ההצעה הזאת, בהסתמך — בעיקר — על ניסיון העבר. אך אינני חושב, כי הניתוח שלך צודק. אינני חושב, כי הפילוג נברא "מבראשית", כי כבר לפני שנים רבות היו — בתוך הגוף שהיה כה יקר לך בשעתו — שני זרמים שהיו מוכרחים לזרום בכיוונים שונים. דומני, כי בווארשה היה גם לך וגם לי הרושם, כי הגוף הוא אחד ומלוכד מכל גוף אחר בישראל ואינני נזכר, שאברהם¹¹² אמר בימים ההם משהו למישהו מאיתנו על הבדלים עקרוניים בינו לבין דוד¹¹³ שעלולים להביא לידי פירוד. הם עבדו יחד ויחד עשו גדולות. אחר-כך בא הפילוג — במסיבות התקופה המיוחדת ועקב סיבות סובייקטיביות מיוחדות. אבל האפשר לקבל את ההנחה, לפיה, היו, כבר בימים ההם, שתי "מסגרות" בתוך המסגרת האחידה וזכות ההכרעה הפורמלית לא עמדה להם בימי משבר? הושבני, כי אין כל יסוד להנחה זו.

נא להביניו יפה. אינני מגסה עתה לשכנע אותך או את חבריך. דחיתם — בוודאי מתוך שיקול-דעת — את ההצעה, את ההצעה המכסימלית וגם את הצעת הביניים, ועלי לקבל לתשומת-לב את הודעתך, כהודעה סופית. ככה אני מקבל אותה וכל נסיונות שכנוע הייתי חושב לנסיונות-ישווא. אני רק מגסה לסיכום את בירור העמדות כפי שהוא נעשה בינינו בין בעל-פה ובין בכתב, כי סיכום כזה יהיה מועיל, לדעתך, לשני הצדדים.

מה נשאר אפוא? אתה מציע "שיתוף-פעולה" — סתמי, ואמרת לי בפירוש, כי זה יהיה גיסיון: אם יצליח — מה טוב, ואם לא יצליח — יחזור המצב לקדמותו. בשיתוף-פעולה כזה אין תועלת. אבל רבה הסכנה מצידו, דווקא בגלל אותו "ואם לא יצליח". באמרי "אין תועלת" אינני מתכוון למסגרות, אלא למלחמה הלאומית. יש לי הרושם, כי המלחמה מתפתחת בכיוון רצוי. ההבדלים בין שיתוף המלחמה הולכים וקטנים. אותם ההבדלים שהובלטו ביחוד בכ"ד אדר שנה זו¹¹⁴ גם בשיטת

111. מלה או שתיים חסרות במקור.

112. אברהם שטרן.

113. דוד רזיאל.

114. הכוונה כנראה לנפילתו של איש לח"י, ירחמיאל אהרונוסון (אלישע) בכ"ד באדר

ההסכרת הפוליטית הנני רואה התפתחות חיובית. והיא באה, בלי ספק, כתוצאה של תהליכים אובייקטיביים וניסיון מעשי. ואם הגישה היסודית היא, שיכולות וצרכיות להיות שתי מסגרות לזהמות נפרדות, הרי הן תוכלנה להתקדם, כל אחת לפי שיטותיה ואפשרויותיה וצרכיה, המושפעות — לדעתי, בכיוון רצוי — על ידי החיים עצמם.

לעומת זאת, רבה הסכנה "בשיתוף-פעולה" כזה, העלול "להתפוצץ" כל רגע בגלל שאלה זו או אחרת, עקרונית, או כמו-עקרונית (ואין זה קשה להפוך שאלה בלתי-עקרונית ל"עקרונית") כי אז, כפי שאמרת, "תגדל המריחות שבעתים", עם כל המסקנות הנובעות ממנה. ובוה הרי אין שני הצדדים מעוניינים.

כל הניתוח הזה מביא, דומני, לידי מסקנה סופית זו: א[ל] ניצור גופים פיקטיביים וא[ל] נשלה את עצמנו במושגים כלליים על שיתוף-פעולה, אלא נתחיל מא"ב — "אטמוספירה". היא עדיין איננה רצויה אפילו מבחינת "הרצון להתקרבות". השיחה האחרונה שלנו הוכיחה לי את זאת. ואין בדעתי להסתיר לפניך את הרועים שקיבלתי ממנה (הרי הסכמנו, כי נגיד איש לרעהו גם דברים נעימים וגם דברים בלתי נעימים). דיברת איתי על הרבה שאלות מתוך רמז, מתוך גישה "דיפלומטית". לשם דוגמא אזכיר לך רק את עניין שני האנשים הבלתי רצויים. התחלת בבחור הירושלמי. שכאילו עינהו (אגב: לא עינהו) ועברת לשאלה: "האם תעשו מה שהוא... אתה זוכר, לא כן? אחר-כך עברת לשני בתל-אביב. ושוב דיברת עליו מהוך "רמז דק", במקום להגיד בפירוט: "כך וכך צריך לעשות ואני מציע, כי ייעשה".

הייתי יכול להצביע על עוד מובנטים אחרים שבשיחתנו האחרונה, הקשורים באותה צורה של שיחה דיפלומטית-מחוכמת. אך גם הדוגמה הזאת תספיק, ואני מויעץ לך תוך כנות מוחלטת: ותר על שיטה זו של "משא-ומתן". אין היא מועילה. ידידך איננו, אמנם, "תכססן", אך האמן לי, כי לא הייתה בדברייך אף "אלוהיה" אחת שלא "פיענהתי". למה כך לדבר עם ידיד ולמה כך לדבר, אם יש רצון להתקרבות, לא-אישית?

שנית אין עדיין "אטמוספירה" טובה בשרות. בנקודה זאת הנני לוחץ על עצמי את הרשות לומר לך, כי עליכם לעשות בשורותיכם יותר. מאשר עלינו לעשות בשורותינו. אנו עשינו כבר הרבה צעדים — בין פומביים ובין לא-פומביים — למען "התקרבות הלבבות" ואכן הסיפור הארוך שלך על "הפטטנות" התולנית, אשר הביאה במישרים או בעקיפין למאסרם של כמה אנשים חשובים שלכם, למדני, כי

תש"ד (19.3.1944). אהרונוסון נתקל בשוטרים בריטיים בעת שנשא אקדח בכיסו ונהרג לאחר חילופי יריות. המקרה המחיש את הבדלי הגישה בין לח"י ואצ"ל לגבי נשיאת נשק שלא בזמן פעולה. לח"י חייב זאת, מתוך נימוקים תכליתיים וחינוכיים, ואילו אצ"ל גרס שנשיאת נשק ללא צורך ממשי הושפת את חברי המחתרת לסיכונים מיותרים (ראה י' בנאי, חיילים אלמונים, תל-אביב השי"ח, עמ' 182).

115. אשר ליכחור הירושלמי — הכוונה, כנראה, למפקד החו"ק שם, יהודה גאות (גלובמן), שנעצר והיו שמועות (שנתבדו) כי עונה על-ידי הבריטים. לא ידוע מיהו איש תל-אביב המוזכר כאן.

עדיין לא נעשה בשורותיכם הרבה כדי להסביר להן, כי "אחים אנחנו".

וזהו הא"ב

שלישית, הנני מציע, לשם ביסוס ההתקרבות ההדרגתית, לקיים פגישות פריודיות בין באי-כוח שני הגופים. תהיינה אלו פגישות בלתי-מחייבות, בהן נדון על כל השאלות האקטואליות. אם נבוא לידי איזה שהוא הסכם בשאלה קונקרטית זו, או אחרת — ישמחו שני הצדדים (הרי כבר הייתה אפשרות כזו בקשר לממתיהו),¹¹⁵ ואם לאו — הרי הייתה זו שיחה פשוטה — בלי "אובליגו". אם תסכימו להצעה זו, הייתי מציע לקיים פגישות כאלה של שניים-שניים פעם בחודש, או פעם לשישה שבועות — במידת האפשרות.

הצעתך בקשר להודעות ההרדיות על "פעולות" — היא מעשית, וגם אני הושב, כי יש למצוא סידור מתאים בנקודה חיובית זו. אך יהיו קשיים. ראשית, אי-אפשר לקבל את ההנחה של הודעה "יום לפני כן"; לא יספיק הזמן כדי שההודעה תגיע לצד זה או אחר, ובוודאי לא יספיק הזמן בכדי לעשות את הסידורים הקשורים בה. יהיה צורך כמדומני להקדים בהודעה לכמה ימים, אבל במקרה זה — הקשיים. כי שטח זה הוא הסודי ביותר והחשוב ביותר, ודרושות גרנטיות שעל-ידי הודעה כזו לא ייתרם יסוד ההפתעה, שבלעדיו לא תהיה ההצלחה להתקפות. זו היא שאלה שבביל מומחים. אני מציע, למען שתרגנה, לקיים בהקדם האפשרי פגישה בין [זרניצקי] לבין מרי[דור] ושניהם בוודאי ימצאו סידור נכון, שיוצע להחלטה סופית.

בלחיצת יד, שלך מ. — 117

ט"ו אלול, תש"ד [4.9.1944]

ישיבת המפקדה 10.9.1944

נוכחים: בן-דוד, סבת, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. "קיר"

3. מחבלים¹¹⁶

4. כסף

5. שונות

1. גדונה התכנית של החגיגה הבאה המיועדת ליום ה"קיר". התכנית בכללה אושרת. והוחלט שלמהרת ידונו בפרטיה.
2. אחרי הרקלמה בענין ה"קיר" הוחלט להמשיך בתעמולה. אושרה ההודעה לאנשי המוסד וכן המברק לראש הכנ[סיה].¹¹⁹

116. כנראה מתתיהו שמואלביץ.

117. מנחם בגין.

118. מחבלים — סוכני הבולשת הבריטית.

119. במברק האצ"ל לראש הכנסייה האנגליקנית, הארכיבישוף מקנטרברי, שנשלח ב-11.9.1944, נתבקש הארכיבישוף לאסור על בני אמונתו במשטרה הבריטית בארץ-

3. נדונה שאלת המחבלים, אשר נעשים פעילים במיוחד ובתקופה האחרונה הביא נזק רב. הוחלט לקרוא לבית-דין, אשר מיד יוציא פסקי-דין כלפי אחדים מתחשודים. (משולש, 120 מבצר, 121 'הדיוט' 122 מה"ה").
4. הוחלט להקדיש תשומת-לב מיוחדת לפתרון השאלה הכספית בצורה יסודית סבה יטפל בהכנות לחגיגה בישטח זה. החגיגה מכוונת כנגד רכוש ה"בוס" 123.
5. נתקיימה פגישה בין יוסף לבן-עמי 124. האחרון הביע את רצונו לעמוד בקשר עם החברה ולעבוד תוך שיתוף, שאת צורתו יש לקבוע. הוחלט לקבל את הצעתו וכצד ראשון להסכים להוצאת עיתון בשמם בתוך שורות ה"ש" 125. העיתון יוצא בעזרתה הכספית של החברה ותוך ביקורת משותפת על החומר. החברה משאירה לעצמה זכות 'ויטו' על חומר שלא ימצא חן בעיניה. "בל" 126 קיבל הצעה לערוך פגישה בין ראש החברה לבין האישי "שהחיים למדוהו" 127. נתנה הסכמה לתר 128 והוטל על יוסף לברר את הסידור הטכני.
6. ארזי ומידור 129 הביעו את רצונם לעזור לחברה בשטחים מסויימים. הוחלט לקבל את בקשתם זו ולהפגישם עם סבה שיקבע את פרטי עבודתם. הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה לשאלות טכניות 11.9.1944

נ ו כ ח י ס : סבה, בני, בנימין, אמיץ.

1. נדונה התכנית של החגיגה בכל פרטיה. התכנית אושרה.

- ישראל, להתפרץ לכותל המערבי — שארית המקדש והממלכתיות היהודית.
120. מ ש ו ל ש — נסים אליעד (אמסלם), שהיה אז תושב פתח-תקוה. אחיו בטבריה היה חבר האצ"ל.
 121. מ ב צ ר — יעקב הילביץ, חבר הצ"ח בתל-אביב, שהועבר לחיפה כמוכיר הצ"ח וכמנהל סניף 'מס חזית ישראל' שם.
 122. ת ד י ו ט — פנחס רייגורדסקי מפתח-תקוה, כבן 18. הכינוי 'הדיוט' ניתן לו מפני שהיה חשוד כי שירת את הבריטים והמחתרת כאחד, רמו לאידיוט.
 123. מחסן האריגים המרכזי של ממשלת ארץ-ישראל בתל-אביב, שהוקם בשנות המלחמה למטרת פיקוח על מתירם ושימושם.
 124. בן-עמי — אהרן קדישמן, היחיד ממפקדי 'ההגנה' שלא ויתר על רעיון 'עם לוחם' (ארגון צבאי מחתרתי משותף שניסו אנשי אצ"ל ופלמ"ח להקים בספטמבר-נובמבר 1943).
 125. ש"ד — כינוי גנאי לחברי 'ההגנה' שהפך למונח קונספיראטיבי. תכנית העיתון לא בוצעה וקדישמן הצטרף לאצ"ל רק ב-1945.
 126. ראה לעיל, הערה 82.
 127. דוד בן-גוריון. כינוי זה הודבק לו בדיוני מפקדת אצ"ל בגלל נאומיו בתקופה היא, מהם נשתמע, לפחות לחברי הנהגת אצ"ל, שלמד מנסינו כי אין לסמוך על הבטחות בריטניה וכי יש להיאבק בתוקף נגד שלטונה. הפגישה הנזכרת בפרוטוקול נדחתה, ולבסוף ייצג סנה את בן-גוריון בפגישה עם בגין ב-8.10.1944 (ראה פרוטוקול מיום 16.10.1944).
 128. ראה פרוטוקול מיום 8.8.1944 והערה 61.
 129. א ר ז י ו ר מ י ד ו ר — האחים אליהו ואביאל כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים והבכירים, שפרשו בעת הפילוג וחזרו עתה לשורותיו.

2. בסמכות בית-דין מיוחד הוציאו הנוכחים פסקי-דין מחייבים נגד המשולש והמבצר. פסקי-דין אלה צריכים לצאת לפועל במשקים בהקדם.¹³⁰
3. נדונה התכנית של החגיגה הכספית. נתנה סמכות לסבת להמשיך בהכנות ולקבוע את זמן ביצועה לשעה המתאימה.

ישיבת המפקדה 19.9.1944 ב' דראש השנה תש"ה

נוכחים: בן-דוד, סבה, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית — "קיר"
 2. תכניות לעתיד
 3. תעמולה
 4. יחסים עם גופים אחרים
 5. שאלות ארגוניות
 6. שונות
1. נדונו פרטי התכנית של החגיגה. התכנית נקבעה ליום ה' של השבוע הבא. הוחלט לפרסם רקלמה נוספת בעניין ה"קיר". כן יצא גליון חדש של העיתון,¹³¹ שבו יוקדש מאמר מיוחד לשאלה זו. נתנו כל ההוראות לתיירים,¹³² לשם בואם המאורגן למקום.
 2. בן-דוד הציע תכנית החגיגות להבא. א. הגיגה כמטבת הראשי,¹³³ ב. תכניותיו של סבה על חגיגות באורך הצינור,¹³⁴ והפסים,¹³⁵ בהסתמך על הודעתנו האחרונה, כי אנו נראה את עצמנו פטורים מהתחייבות על אי פגיעה בעניינים תיירים, לאחר שהתיירים משתפים פעולה עם המוסד ומשמשים להם מכשיר נגדנו. הוחלט לטפל בהכנות של המכשירים.¹³⁶
 - כן הוחלט על חגיגה כספית שבה מטפל סבה ויצריכה לצאת לפועל בימים הקרובים. הוחלט להקדיש תשומת-לב מיוחדת לחגיגה זו על מנת לבסס את המצב.
 3. הוחלט על סקטור תעמולה בהוגי האזרחים. בראשו יעמוד רמידור ולידו בן-עמי. דוד יעמוד עמם בקשר מטעם החברה.

130. גזר-דין מוות שהוצא נגד הסוכן יעקב חילביץ לא בוצע, כיוון שהבריטים הספיקו להבריחו לארצות-הברית. ביצוע גזר-דין מוות שהוצא נגד נסים אליעד הושהה, מפני שראש המטה התנגד לו. חקירה מחודשת העלתה שלא היה יסוד להאשמות; אליעד שוחרר ופסקי-דינו בוטלו. הראיות שהובאו בפני בית-הדין של האצ"ל נגד רייגורודסקי, לא היה בהן כדי להרשיעו. בהמשך החקירה הוברר שלא היה סוכן הבולשת, וההאשמה נגדו בוטלה.

131. חרות — בטאון אצ"ל.

132. כאן 'תיירים' — חברי בית"ר ואצ"ל בצבא הבריטי, ואילו להלן בפרוטוקול זה — חיילים בריטיים.

133. המטבח ה'אשי' — בניין הבולשת המרכזי בירושלים.

134. צינור הנפט בצפון הארץ.

135. פסי הרכבת.

136. המכשירים — כלי הנשק בשביל המבצעים המוצעים.

4. הוחלט שבן-דוד ימסור את המצע דלקמן בפני האיש ש"החיים למדוהו":
- א. הקמת ועד שחרור לאומי שהוא ¹³⁷ יעמוד בראשו. תכנית פעולה חגיגית כללית למען שיתוף כל היישוב בזה, במקרה של הסכמה להגיגה כללית נהיה מוכנים להיות חלק בגוף החגיגי הכללי. שיתוף-פעולה בענייני העליה, להדגיש שאין לנו אמביוציית מפלגתיות,¹³⁸ אם כי לסרב לענות על פרטי היהסטים עם התנועה, כי זהו עניין פנימי. מספיק שאנו מסכימים שיעמוד בראש.
- הוחלט לקבל את התזמנה של א[לטמן] על מנת לדבר עמו ברורות בנוגע לעתיד, או שיעמוד בראש תנועה אשר תיהפך לגורם מלחמתי כנגד ה"בוס" או שיסתלק מכל פעילות ויעזוב את הארץ. לפגישה יבואו דני ו[בן-]דוד.
- בנוגע ליחסים עם ההורגים הוחלט: לאחר סירובם לקבל את הצעותינו על איחוד או שיתוף לשימור רק על היהסטים הידידותיים האישיים. לא נפנה יותר בשום הצעות לאחר דחיותיהם הרבות. הוחלט להודיע להם על החגיגה הקרובה למען יאהזו באמצעים הדרושים. הדבר הזה ייעשה בהתאם להסכם בעניין זה.
5. בנוגע לשאלות ארגוניות הוחלט להטיל על סבת ובני לעבד הצעות קונקרטיות בנוגע לתיקונים דרושים ושינויים שיש לעשות במשקים שבהם מורגשת ירידה.
6. נדונו שאלות סידוריות עונות. הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 30.9.1944

נוכחים: בן-דוד, סבה, בני, בנימין, אמיץ נעדר (מחלה)

1. תגובה

2. המצב הארגוני

1. נדונה התגובה לאחר יום ה"קיר". אנו היטגנו את דרישותינו בהעמלתנו המוקדמת: הקהל לא הומרע במקום עלי-ידי זרימים¹³⁹ יש לציין את הדבר הזה בתודעה מיוחדת, כי בלי ספק שזו היא תופעת של כניעה ללחץ ודרישה תקיפה. הוחלט לפרסם הודעה על כך.
- לאחר החגיגה הגדולה במבצרים הוחלט לפרסם הודעה, אולם היות וטרם נתקבלו כל הפרטים מכל המקומות, יש להמתין בפרסומה. בן-דוד ציין שהחגיגה עשתה רושם גדול על האורחים מבחוץ,¹⁴⁰ אולם אנו חייבים לציין שלא הכול היה כשורה ואת הדבר הזה יש לחקור. הצלחה לא הייתה מלאה ובמקום אחד היה כישלון.¹⁴¹

137. דוד בן-גוריון.

138. ראה גם דברי בנין בפגישה עם גולומב וקליינבוים (סנה), עמ' 546.

139. ההתקפה על ארבעה בנייני המשטרה (ראה הלן, הערה 141) בוצעה במוצאי יום הכיפורים, למרות שהבריטים נמנעו מהיכנס, במשך היום, לרחבת הכותל. ההתקפה בוצעה כיוון שלאחר התקיעה המסורתית בשופר, בסיום התפילה בכותל, הגיעו לשם החיילים הבריטיים כדי להפגין שהשלטון לא מילא אחר האולטימאטום של האצ"ל (ראה גם פרוטוקול מיום 23.7.1944).

140. הכוונה, כנראה, לעיתונאי חוץ.

141. מכניין המשטרה בקטרה, שעל יד גדרה, נלקח נשק. בחיפה ובקלקיליה נערך קרב

לאחר מספר הערות מצד שאר הקצינים הוחלט לדון על פרטי החניגה במיוחד לאחר החלמתו של אמיץ.

2. בן-דוד מודיע שהשאלה על המצב הארגוני בזמן האחרון תובעת מאיתנו תשומת-לב מיוחדת, ועל כן לה נקדיש את הדיון בישיבתה זאת. הוא מוסר את רשות הדיבור לבנימין.

בנימין: כבר דובר הרבה על המצב הארגוני ואין צורך היום לפרטו מחדש. אנו יכולים לציין, שעם עלייתנו העצומה במובן המוסרי והפוליטי, ועם זה שרכשנו לנו אהדת הקהל בחוגים שונים של היישוב, לא הל שינוי במצבנו הארגוני. בשטח זה אולי הפסדנו, הרבה כוחות משותקים, האפרט גדל בהתאם לצורך המלחמה, ואותם הכוחות שהתחילו בממדים צנועים, נושאים את כל עול העבודה גם בממדים של היום. בלי ספק שאין באפשרותם לנהל את כל העבודה בלי להזניח שטחים מסוימים. היות ובראש עבודתנו תמיד העמדנו את המלחמה, הרי כל שאר השטחים סבלו מחוסר טיפול ופיתוח. ועתה הגענו למצב שבו הננו כורעים תחת נטל העבודה הארגונית מבלי שתהיה בכתנו האפשרות להסדירה ולפתחה. מאידך השינוי והצל-חותינו כלפי חוץ מחייבים אותנו לדאוג להבטחת העבודה והמלחמה גם בעתיד. לא ייתכן שאותו קרן אור שהופיע באופק של העם העברי לא יוכל ליהפך ללהבה כללית. עתה הגיע הזמן שבו מוטלת עלינו החובה לדאוג לביסוסנו הארגוני למען נוכל להמשיך בעתיד ולמען נוכל להביא את מלחמתנו עד סיום מכריע. בייחוד הדבר הזה דרוש, לאחר שהננו יודעים, שעדיין אין שום גוף רציני אחר, אשר יוכל¹⁴² להמשיך במלחמה או אשר מוכן¹⁴³ להמשיך בה. להתחיל היינו חייבים בכל מצב ובכל התנאים וכך עשינו, אולם כעת יש לנו זכות לעשות חשבון לכל מעשה. משום כך הריני מציע, שבמשך הזמן הקרוב ביותר נקדיש את כל כוחותינו לביסוס העבודה הארגונית.

בן-דוד: בתחילת צעדינו היו לנו שתי ברירות: א. להתחיל בביסוס הצד הארגוני אשר היה במצב של מיצר קשה ובטיהור המוסרי.¹⁴⁴ ב. לפתוח במלחמה מיד מבלי להתחשב עם שום תנאים פנימיים, ולהמשיך בה עד גבול האפשרות האחרונה. אנו בחרנו בשיביל הזהב: התחלנו במלחמה תוך כדי ביסוס והסדרת הצד הארגוני. אם נסקור את כל העבר, הרי ניווכח שאין לנו על מה להצטער. השינוי השגים גדולים, הפגנו כוחות של נוער לוחם, הוכחנו יכולת ונכונות להקרבה. הדבר רים האלה השינוי בוכות המלחמה, שבה התחלנו בתנאים הקשים ביותר ובלי הכנות מוקדמות. אנו חייבים להמשיך את המלחמה כל הזמן ולא ייתכן שנפסיקה מרצוננו

במצר המשטרה, והבניינים נפגעו במיצוים. בבית-דגן היו חילופי יריות, ללא חדירה למשטרה, והמשימה נכשלה.

142. הכוונה ללח"י, שהיה מסוגל רק להפעיל טרור אישי.

143. הכוונה ל'הגנה', אשר על פי מדיניות ההנהלה הציונית, לא הורשתה עדיין לפתוח בפעולה צבאית.

144. מדובר בטיהור האווירה הכללית. שנתעכרה בגלל משבר הפיקוד (ראה לעיל, הערה 86).

בלי סיבות פוליטיות לכך. הכרחי הוא, שגלך ב"שביל הזהב" שבו בחרנו. ישנם זמנים שבהם עומדים בפני מצב של "אין אפשרות", אזי אין ברירה אלא להתמסר להבטחת האפשרות ה"ל". ייתכן שהמצב של היום הוא כזה, ועל כן הנני מסכים לאשר את ההצעה בנוגע להקדשת כל תשומת-לבנו לביסוס ארגוני, אולם את זה געשה בלי לקבוע זמן מיוחד ובעיקר בלי לקבל החלטה על הפסקת מלחמה אפילו זמנית. להחלטה כזאת הנני מתנגד באופן פרינציפיאלי. אנו נחליט להתמסר לעבודה ארגונית, אולם בכל רגע הננו חייבים להיות מוכנים להמשיך במלחמתנו.

ס ב ח : מצטרף לדעתו של בן-דוד. הקשיים הארגוניים התגלו בתקופה האחרונה במיוחד. הדבר הזה תלוי בעיקר בפתרון השאלה הכספית. באם נפתור את השאלה הזאת באופן יסודי, נוכל מיד להעביר את כל עבודתנו על פסים רחבים ביותר. בכל צעד הננו נתקלים בשאלת התקציב ובשאלת ההוצאות. יש לנו תכניות רחבות ומקיפות בשטח הארגוני, ובאם נוכל להשיג את האמצעים הדרושים להגשמתן, נצא לדרך המלך. עכשיו לפנינו עומדת התכנית הכספית, שבמקרה של הצלחתה תוכל לפתור במידה רבה את המצב הזה.

ב נ י : רב הדברים נאמרו על-ידי קודמי. אני מסכים עם הניתוח של המצב. הנני מכיר בהחלט בהכרח להקדיש את מאמצינו לביסוס הארגוני. עלינו לדון על כל הפרטים של העבודה הארגונית ולא להסתפק בהחלטה כללית. הוחלט להקדיש לדיון הארגוני עוד ישיבה. לאחר דיון בתכנית הכספית הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 16.10.1944

נוכחים : כולם.

1. סקירה כללית

2. תכניות העבודה

1. בן-דוד מוסר סקירה בקשר עם פרסום הודעת הממשלה עם המפקד הראשי על המצב בארץ.¹⁴⁵ הוחלט לפרסם הודעה בשיתוף עם ה"לח"י.

נמסר דו"ח על תוכן הפגישה עם נציג ה"ש"ד.¹⁴⁶ השיחה היתה ארוכה מאוד ומקיפה, אולם לא הושגו שום תוצאות ממשיות לאחר שהנציג של "ש"ד" דרש הפוגה. הוא נתקל בסירוב פרינציפאלי להבטיח איזון שהיא הפוגה כל זמן שאין כל שינוי במצב. נשמעו איזמים מצידו על אמצעי היסול המעמד. הוחלט להיות זהירים מלהיגרר אחרי פרובוקציה, לעשות את הכול למען מניעת אפשרות של ריב פנימי, אולם אם לא תהיה ברירה — נתגונן נשיב על כל נסיון של פגיעה במעשים תקיפים.¹⁴⁷

145. ההודעה מיום 8.10.1944, שנתפרסמה מטעם ממלא מקום הנציב העליון ומפקד הצבא הבריטי במזרח התיכון, קראה ליישוב היהודי למסור ידיעות שיביאו לתפיסתם של אנשי המחוז (ראה "סלוצקי [עורך], ספר תולדות ההגנה, ג, תל-אביב תשל"ב, עמ' 533).

146. מדובר בפגישה בגין וסנה ב-8.10.1944. על הפגישה ראה שם, עמ' 534; מ' בגין, המרד, ירושלים, 1965, עמ' 194—196.

147. חברי המפקדה היו, בדרך כלל, בדעה שאין להיגרר לסכסוך אלים עם 'ההגנה'. אולם

נתקיימה פגישה עם "החורגים". הפגישה עברה באטמוספירה ידידותית ובאו לידי כמה מסקנות משותפות. הוחלט להמשיך בנסיון זה של מגע, מחוץ תקווה שהדבר יקרב את שני הגופים.

2. בהתאם להחלטותינו בעניין תיכון תכנית העבודה, מוסר בן-דוד את הצעותיו: שתי אפשרויות לפנינו: א) במקרה שנגמור בהצלחה את עניין מימוש הסחורה¹⁴⁸ ויהיה בידינו סכום של כמה עשרות אלפי לא"י (ר"ב) במקרה שנצטרך לעת-עתה לעבוד בהתחשב עם האמצעים הרגילים העומדים לרשותנו, כך או אחרת, עלינו לקבוע סעיפים לתכנית הפיתוח של עבודתנו הארגונית, ולפיהם נוכל לקבוע את סדר הבעיות העומדות לפתרון.

ואלה הן הבעיות הארגוניות: (1) טרנספורט¹⁴⁹ (2) הרחבת המנגנון (3) קורסים מקצועיים (4) דירות — מקומות שיכון ומקלט (5) רדיו (6) רכישת והרחבת מחסנים (7) הכנת תכנית כספית חדשה.

במשך תקופת ההכנות נצטרך להפסיק את התגייגות לתקופה קצרה. טיב התגייגות הן בעיקר כספיות ושל פרי. הכול צריך להיות מכוון כלפי המוסד.

ס ב ח : רק הכסף יקבע את אפשרויותינו. כל הדברים קרוים¹⁵⁰ אולם איננו יודעים באיזה אמצעים נשלוט. בהור דבר הדרוש ביותר יש לקבוע את הגברת המנגנון: תעמולה, עבודה במשקים, דירות, גורן.¹⁵¹ המכשול העיקרי הוא חוסר כוחות. אין לנו מנהלי משקים מוכשרים במספר הדרוש. בלעדיתם אין אפשרות להבטיח את התפתחות העבודה. יש להשיקע סכום של לא פחות מ-5,000 לא"י לסידור בית-מלאכה בטביל הקמת תעשייה¹⁵² שלנו.

ב ג י : מסכים עם דעתו הראשונה של סבב בעניין האפשרויות התלויות בכסף, אולם יהיה הדיון הזה כחומר למחשבה, אשר בבוא הרגע יעזור לנו להתמצא. לנו בעיקר דרושים מקומות עבודה¹⁵³ ושיכון.¹⁵⁴ בלי זה אין כל אפשרות לפתח איזו שהיא עבודה. מורגש חוסר ידיים עובדות וממלאי תפקידים מתאימים. משום כך יש לקבוע

עוד לפני ההתנקשות בלורד מיון עלידי לח"י, משהגבירה 'ההגנה' את הכנותיה הממשיות ואיומיה הגלויים להשתמש בכוח כדי לחסל את אצ"ל, נטו רוב חברי המפקדה להשיב בכוח על פגיעה באנשיהם. אולם לבסוף נתקבלה דעת ראש המטה, שיש להימנע משימוש בכוח בכל מחיר ולהצהיר על כך מראש, גם בפומבי (ראה, ש' לב-עמי, ארגוני המחתרת [לעיל, הערה 31], עמ' 164).

148. אריגים בערך של מאה אלף לא"י נתפסו עלידי אצ"ל ב-6.10.1944 (ראה גם לעיל, הערה 123).

149. ייתכן שמדובר בהחלפת אנשים, מטעמי ביטחון, בין המחוזות, או אולי לרכישת כלי תחבורה להעברת אנשים, נשק וציוד.

150. כך במקור. אולי יש לקרוא 'קורים'.

151. גורן — מחסני נשק.

152. תעשיית נשק קל.

153. מקומות עבודה — סוגים שונים של מקומות ריכוז לפעולה, אימונים, קשר ובטיסים להכנת המבצעים הצבאיים.

154. שיכון — מקומות מגורים לאנשי אצ"ל המבוקשים עלידי הבולשת ואשר לא יכלו ללון בבתים.

מספר מינויים חדשים לשם הסדרת העבודה, מציע את הצעותיו הקונקרטיות. אמ"ן: הרבה דברים אפשר לסדר בתקציב השוטף שלנו מבלי להכות למימון הסחורה. אף הוא מדגיש חוסר אנשים מתאימים לעבודה. בצטרך לנצל כוחות צעירי. שחרור החולים לא יעזור הרבה, כי יצטרכו להימצא במצב של הבראה¹⁵⁵ מתמדת וזה יקשה על העבודה. יש להגביר את התעמולה. את העיתון יש להפיץ בלי כסף. יש לטפל בקניות פרי באופן רציני ביותר.

בנימין: יש להעמיד בראש כל הסעיפים את דאגתנו להבטחת ההנהגה ובעיקר הבטחתו של בן-דוד. עשינו הרבה דברים יפים בלי אוטומובילים, בלי בתיר-מלאכה ובלי דירות, אולם אינני בטוח אם היה מה שהוא נעשה לולא היתה בראשנו עומדת הנהגה מתאימה. ברגע זה אינני רואה כל תחליף להנהגתנו (אני מתכוון בעיקר למנהל הראשי). מסכים עם כל הדברים שהציעו כאן, אולם לפני הכול נוציא את כל מרצנו וכספנו לשם הבטחת מקומות בטוחים למנהלינו. הצעתו של בנימין מתקבלת.

הוחלט: (1) למנות את זאבי בתור אחראי לחולים. (2) למנות את משה¹⁵⁶ כמוזכיר מחלקת התעמולה ומפקח על ההפצה.¹⁵⁷ (3) לא להקפיד על קבלת כסף עבור העיתון, אלא להפיצו בכל בית. (4) להגדיל את כמות העיתונים עד 10.000. למנות מפיצים במשכורת.¹⁵⁸ (5) להתיר למנהל המיסק להעסיק את ה"צם" בתעמולה. (5) לקבל את ההצעה שבאה מידידינו על הוצאת עיתון ליגאלי שיעמוד לפקודתנו.¹⁵⁹ (6) להציע לניסן¹⁶⁰ לקבל תפקיד בתור מוזכיר לשכת המנהל הראשי. (7) להקציב לכל המשקים סכומים מקסימליים לשם שכירת דירות לשיכון ומקומות לאימונים. (8) יוסף יעבור לתל-אביב למשך ימים אחדים בשבוע לשם עבודה ביקורים במשקים. (9) למנות את עמיצור כמנהל המשקים "ה" ו"ד".

לעתיד: החגיגות תהיינה אך ורק בעלות איפי כספי וכן התרמת פרי. תחרמות אצל המוסד תהיינה תוך הגינות. אצל התיירים הדבר צריך להיעשות ללא כל סימונים.¹⁶¹ מהמבצעים.

155. מצב של הבראה — ההחמקת מרדיפת הבולשת, שבידיה היו תמונותיהם ושאר הפרטים של אלה שנכלאו עלידי המשטרה (= תולים), ואשר על-פי אחת ההצעות שהועלו במפקדה צריך היה לשחררם בכוח.

156. הכוונה, אולי, לדוד יוטן שעסק בתחומים אלה.

157. הפצת חומר הסברה מודפס, בצורת חוברות, עלונים וכרוזים. חלוקת החומר למחנות היתה כרוכה בסכנות למחותרת בגלל כמות החבילות ומספר המקשרים שעסקו בה.

158. בהפצה מקומית בפניפים וביישובים, שבהם היו סניפי אצ"ל, עסקו מאות רבות של חברים. המדובר כאן במרכזי ההפצה במחוזות, שהיו אחראים להפצה בסניפים באמצעות יחידות החת"מ. בגלל חוסר תקציב לא מומשה החלטה זו אלא בשנים הבאות ובאורח חלקי בלבד.

159. לא הוברר מדוע לא בוצעה תכנית זו; אפשר מחמת חוסר תקציב.

160. ניסן — שמואל תמיר. המינוי לא הוצע עקב בקשת תמיר להמשיך בלימודיו.

161. סימונים היכולים לזהות את הגוף המבצע. הוצאת נשק ממחנה צבאי היתה נחשבת בימי מלחמת העולם (אף שסיומה היה קרוב) כפגיעה במאמץ המלחמתי ודעת-הקהל היתה מגנה אותה בחריפות מיוחדת.

פגישת מורי החזות וקציני המטה, שהתקיימה ביום כ"ח תשרי תש"ה 162

בן דוד : בשלוש נקודות ברצוני לנגוע בדברי הערב :

(א) התוצאות הפוליטיות של מלחמתנו

(ב) המצב הפוליטי של היישוב

(ג) הגירוש

(א) יש לי ההרגשה, בבואנו לסכם את תוצאות מלחמתנו, כי התוצאות גדולות הן מאלו אשר שיערנו להשיגם בפרק זמן זה, בצאתנו למערכה. אלה מהתוצאות הנראות לעין כול המטפחות אפילו על פני כל הספקטיקנים למיניהם, שלא נטו להאמין, כי בהעדר הנהגה פוליטית מתאימה ואמיצה, שתשמש עורף ציבורי סהר, ואשר תדע לנצל ולממש את הפגנת הכוח והרצון מאידך — תצמח תועלת לאומית ממשית ממלחמתנו¹⁶¹. אך כולס ביחד לא האמינו, כי התוצאות תבואנה כעבור זמן כה קצר. כיום בסיכום המצב הננו יכולים להצביע על תוצאות גדולות, ונוכל לחלקם לשני סוגים : (א) הנראות לעין (ב) הסמויות מהעין.

ביישוב כולו שוררת ההרגשה, כי התוצאה הישירה ממלחמתנו היא, מניעת מאור-עות מצד הערבים. יהודי בכך גם נציגים רשמיים של הציונות, והעיקר כי זוהי הרגשת ההמונים. החומר המגיע מהוגים ערביים מאשר את הדבר. התברר, כי נפל עליהם פחד הנשק העברי וכי לא יעזו להביא לידי הפעלתו נגדם. יש נקודה זו פרט לצד המעשי גם צד פוליטי. יש גוים המנבאים מלחמת אזרחים בארץ, כגון מר סטורס, ויש המנסים בנשק של הפחדה ואיום כמאורעות ערביים לשמש מסווה לקו האנטי יהודי של הממשלה. זה למעשה הארגומנט היהודי של הממשלה בקיימה את הספר הלבן, ואנו הוכחנו, כי אין כאן מלחמה בין יהודים וערבים, אלא מלחמת היהודים בשלטון. אולם יש עוד תוצאה פוליטית פוטנציאלית, שהושגה ותתן פרי בעתיד. הרגלנו את העולם עד עתה, כי אפשר לעשות ביהודים הכול והם לא יתנגדו. הפעם הוכחנו, כי היהודים מסוגלים להבליג, אבל רק עד גבול ידוע, וממנו והלאה מסוגלים הם להתמרד. מבחינה זו היו הפעולות חשובות לאין ערוך ; הוכחנו כי יש בכוח היישוב להתמרד בקנה-מידה גדול מאוד.

התוצאות הממשיות : באנגליה — אם סטורס טוען, כי הפעולות מביאות נזק לציונות, סימן מובהק הוא שהן מביאות ברכה. אולם יש סימנים אחרים לכך. דעת הקהל באנגליה הושפעה בקשר למצב שבוצר. העיתונות הגדולה הוכיחה לעם

162. מתברר שנפלה טעות ברישום התאריך. כ"ח בתשרי תש"ה חל ב"15.10.1944, אולם בפרוטוקול שלפנינו מוזכר הגירוש לאריתריאה, שקרה אור ליום 19.10.1944. לא ייתכן, אפוא, שהפגישה נערכה לפני ה"19.10.1944.

163. היו שפקפקו בכדאיות המרד מפני שלדעתם הסתייג רוב היישוב ממלחמת המחתרת, וההנהגה הציונית לא היתה מסוגלת לנצל את מלחמת האצ"ל להגשמת מטרות הציונות.

164. סר רונאלד סטורס, שהיה מושל ירושלים בשנים 1917—1926. פרסם מאמר ב"Evening Standard" מ"7.8.1944 בו טען כי היישוב היהודי בארץ-ישראל יוכל להתפתח למרכז רוחני של יהדות העולם אם ינהג בריסון ולא יגרם למהומות בארץ ובאזור. סטורס גם כתב, כי פעולות לחיי פוגעות באינטרסים של הציונות, וטען נגד עלייה גדולה לארץ-ישראל.

האנגלי, כי המצב הוא רציני. ה"טיימס" מעיר בקשר למצב, כי אם הוא יימשך בצורתו זו, עלול להביא לידי אנרכיה — וזה עושה רושם על הקורא. ויש כבר סימנים לנדיבות מצד דעת-הקהל בקשר לשינוי המצב ודרישה לגשת לפתרון. "ניו סטייטסמן" דורש פתרון מידי — פוליטי, וה"אקונומיסט" הודה ברורות, כי הבריגדה ניתנה כדי לפצות את הקיצונים המתנגדים לטירור. אמריקה: מתוך פגישתו של ג[ונדר ראשון] [נסף] עם עיתונאי מה"פארווערטס" למדנו, כי רכשנו דעת-קהל עיומה, ולפי דעתו באה הכרזת רוזוולט¹⁶⁵ גם מתוך הטבעת המאורעות בארץ. אולם בקשר להכרזתו של מיניסטר המלחמה סטימסון אין כל ספק בדבר, כי היא באה כתוצאה ממלחמתנו. הרי רק בחודש אפריל השנה התנגד הנ"ל, שתובא לפני הקונגרס האמריקאי הצעת החלטה לדרוש עלייה בלתי מוגבלת לארץ.¹⁶⁶ הנימוק אשר הניע בומנו את המיניסטר להטפיע על דחיית הצעה היה איסטרטגי: החשיש, כי ההחלטה עלולה ליצור קשיים לצבאות אמריקה במזרח, המשמש פרוזודור ומעבר למזרח הרחוק, קשיים מצד הערבים בארץ. ובמשך הזמן מאז אפריל לא הסתנה המצב האיסטרטגי במאומה. להיפך, המערכה באירופה מתקרבת לקיצה וכוחות מוגברים עומדים להיות מועברים למזרח הרחוק, ושם התנהל המערכה ביתר עז. אין כאן אלא כי נוכח המיניסטר, שהגורם אשר עלול להפריע בפניה השונה זאת ולסבך את המצב הם היהודים, הם הכוח שיש להתחשב בו. ואת קיומו של הגורם הזה הוכיחו לו הפעולות הצבאיות שלנו. הרושם הכללי באמריקה הוא גדול מאוד. נוצרה שם ההכרה בחוגים הצבאיים, כי באם יתפתח המצב הזה, עלולים היהודים לגרום לצרות, ולכן יש להתחשב בהם.

בנוגע למתן השדיוול¹⁶⁷ זוהי רמאות. ננסה להסביר לציבור, כי במהיר זול מנסים השליטים להתחשב על הציבור, ואולי ישענו לאור המצב, כי הפעולות מפריעות לעלייה. אני מאמין, כי נצליח להעמיד את הדברים באורם הנכון, אבל עצם מתן השדיוול בא כדי לפצות ולרכך את ההתמרמרות שעוררנו, והוא בא הודות לפעולותינו. את כל הדברים הללו יש להסביר לכל אנשינו.

ב) המצב הפנימי ביישוב ביתס אלינו נעשה מסוכן. אין להגויס בדבר, אך מאידך אין גם להפתח את הסכנה הקיימת. אין להפתח, מיחס שהשמאל מרגיש סכנה לשלטונו הרוחני ביישוב. אהדת ההמונים ההולכת וגדלה, העזרה הכספית הניתנת לנו ברצון ומתוך הערכה כנה, וכמו כן הדעה הכללית השוררת, לפיה מתנהלת מלחמתנו בדרך מחושבת ומתוכננת — כל אלה עלולים ביום מן הימים לערער לגמרי

165. רוזוולט הצהיר בשדר לאסיפת ציוני אמריקה, כי הוא מצדד בהקמת קהיליה יהודית תפנית בארץ-ישראל ובהתיישבות יהודית בלתי מוגבלת בארץ (ראו: Jewish Chronicle, 20.10.1944).

166. סטימסון הצהיר ב"14.10.1944, שהשיקולים הצבאיים שמנעו את קבלת ההחלטה אינם תקפים עוד ושיקולים מדיניים צריכים עכשיו להכריע בעניין (ראו: Jewish Chronicle, 20.10.1944).

167. קצבת רשיונות עלייה (1500 לחודש), שממשלת בריטניה נתנה לסוכנות גם לאחר המונד להפסקת העלייה (31.3.1944), שנקבע בספר הלבן של 1939.

את שלטונו הרוחני של השמאל ביישוב. אמנם הודעה לזמנהיג השמאל, 168 כי אין בתכניתנו לתפוס את השלטון ביישוב ואין לנו כל כוונות בכיוון זה. אולם הם מבינים, כי ההתפתחות האובייקטיבית עלולה להביא לידי כך והם רוצים לחסל את הסכנה בעוד מועד. יש חוגים רחבים ביישוב המעוניינים בהיסול שלטון היחיד של השמאל. אין אנו מעוניינים לעזור להם בכך, אולם ייתכן ונשתמש בהם כדי להחליש את התקפת השמאל עלינו. הגיעונו ידיעות, כי החלק האזרחי ב"הגנה" לא ילך למלחמת אלים, ויעזוב אותה. הולך ונעשה ליכוד מסויים ביישוב, ואפילו בהנהלת הסוכנות, על מנת למנוע מלחמת אלים. מתפקידנו להשלים את האיחוד הזה ולחזקו. פנינו למר גרינבאום, וכמו־כן נפנה אולי ל"מזרחי" ול"ציונים הכלליים" ואולי נפגש אתם אישית. איני סבור כי הוועד הלאומי ישלח צעירים להסלגו. אבל ייעשו נסיונות על מנת להחלישנו על-ידי הטיפות או הלשנות. בינתיים הם מנהלים הסתה פרועה כדי להשיא אותנו בתוכם. הנה הם מספרים, למשל, כי מפקדכם 169 הוא פקיד הבולשת הצבאית הפולנית וגם נחמד על-ידי האינטליגנציה הבריטי. ייתכן שסיפורים דומים לאלו יופצו בימים הקרובים. הקמפניה התעמולתית נגדינו היא חזקה מאוד בכרוזים וגם ה"אשנב" 170 כולו כמעט מוקדש לנו. אולם הקמפניה הזאת איננה ויכוח ענייני אלא השמצה זולה וגסה. לא נילחם איתם בדרך זו. ייתכן ומדי פעם לפעם נענה על-ידי בעיטה, אך נמשיך בהסברה עיונית ופוליטית. ייתכן והמצב יחמיר ויגיע לידי הטיפות. יש לעבור על העלבונות בשתיקה, אסור להיגרר אחרי פרובוקציות. יש לדהות התנגשויות, והעיקר — לנהוג והירות מכסימלית לגבי יהודים. אבל להישחט על-ידי יהודים לא ניתן את עצמנו, גגן על עצמנו ונכשיר את הקרקע לכך. מר [קליינבוים] הודה לפני, כי הד פעולותינו הוא עצום וכי מנהיג בריטי חשוב נשלח במיוחד לארץ [רנדולף] צ' [רציל]! על מנת להרגיע את הרוחות ולהשיג פיע בכיוון הפסקת הפעולות. דרך אגב, באנגליה סברו, כי אלה הן פעולות של הסוכנות, ויש גם הוגי בוער בארץ. אשר סברו כי הסוכנות עומדת מאחוריהן. הוא 171

דרש ממני הפוגה והפסקה זמנית, אולם סרבהי לתתה לו.
 ג) לא נוכל לעבור בשום אופן לסדר-היום על מעשה הגירוש. 172 יש להוכיח להם ולשכנע אותם, כי לא כדאי הדבר לגרש יהודים מהארץ. לא נוכל גם לעזוב לאנחות את אחינו המגורשים. טינות. יש בכך כושים תקדים. אם לא נגיב הפעם — יגורשו כהר אלפים אחרים. יש בדבר בסיון ללהוץ עלינו כי נפסיק ולהפוך את הגירוש לבסיס למשאומתן לשיבת-נשק. אולם נגיב על הדבר, ויש בדעתנו להעבירו על בסיס של פשע פלילי ולהעניש את הפרשע. בשבועות הקרובים התנהל קמפניה תעמולתית חזקה בקשר לעניין זה. יום יום יופיע חומר. נדרוש בקמפניה זו להחזיר את המגורשים, ואם לא תתמלא דרישתנו — נפעל.

168. ראה לעיל, הערה 146.

169. הכוונה לעצמו, מנחם בגין.

170. ביטאון חשאי של מפא"י שהפך למעשה לכתאון ה"הגנה".

171. משה סנה [קליינבוים].

172. ראה לעיל, הערה 162.

ישיבת המפקדה 1.11.1944

נוכחים כולם.

1. הגירוש

2. יהסים עם השמאל

1. בן-דוד הסביר את המצב לאחר מעשה הגירוש של האסירים לחוץ-לארץ. מעשה זה הנהו תקדים רציני וחמור מאוד ולא ייתכן לעבור על זה ללא כל תגובה. אין שיטתנו שיטת פגיעות ותגובות, אולם הדבר הזה מחייב מעשה. כל העיתונות העברית הגיבה על הדבר, אולם אין תגובתה מספקת. באם אנו נעבור על כך בשתיקה, הרי השלטונות ימשיכו בנסיגות אלה. אנו לא ניכנס לתגובה ממושכת ומסובכת על כך. תגובתנו תהיה קצרה, ולאחר זה מיד נוכל לפרסם את הצהרתנו, שעליה דיברנו. גם ה"חורגים" הסכימו לשתף פעולה עימנו ולפעול לפי תכנית משותפת שהצענו להם.

ה ו ח ל ט : לפתוח בתעמולה רחבה למען החזרת המגורשים ארצה. לבסוף יפורסם כרוז ובו תביעה אולטימטיבית להחזיר את ה-251 תוך תקופה מסוימת. כתמורה לכך נבטיח שלא לעשות נסיון של שחרור העצורים בכוח. באם האסירים לא יחזרו, נפתח בתגובות כנגד מספר אישים ואובייקטים האחראים והקשורים לדבר. כל זה ייעשה בשיתוף עם ה"חורגים".

2. נמסר דיון-וחשבון על תוצאות הפגישה עם נציגי השמאל. לאחר שהם עמדו על דרישתם להפסיק את פעולותינו ולפרסם על כך בציבור, נענו בתשובה שלילית והפגישה נסתיימה ללא כל תוצאות. הם אימו שיתהילו בפועל להילחם בנו ועשו בכל האמצעים למען הפסקת מלחמתנו. בקשר עם כך עלול להיווצר מצב רציני, שבאם לא נדע לנהוג בו בתבונה וזהירות, ניסחב לתוך מלחמת אחים. לפי כך ה ו ח ל ט : להוציא פקודה חמורה לכל אנשינו, שלא להגיב על שום מעשה פרובוקטיבי מצד השמאל. אנו נפרסם ברבים את מעשיהם ומאידך נודיע שהננו ממשיכים במלחמתנו כנגד השלטון. אנשינו יהיו הייבים להיזהר בכל צעדיהם ולא להיגרר לתוך התנגשות בין יהודים. לשם כך תתנהל הסברה מקיפה בין השורות, תוך דרישה להישמע לכל ההוראות שתבואנה מצד המפקדה. לאחר דיון בשאלות שונות הישיבה נסתיימה.

173. הכוונה להצעת לנקין להצהיר על הפסקה זמנית בהתקפות אצ"ל נגד השלטון הבריטי, כדי לתת הזדמנות לארצות-הברית להגשים את התחייבות רוזוולט לעזור להגשמת הציונות, אם ייבחר שנית לנשיאות.

174. על פגישה בגין ולנקין עם אליהו גולומב ומשה סנה, נציגי הנהלת הסוכנות ו'ההגנה', ב-31.10.1944, ראה להלן פרוטוקול הפגישה.

ישיבת המפקדה 9.11.1944

נוכחים כולם.

1. המצב

בן-דוד עלינו היום לדון על מצב שנוצר לאחר ההתנקשות בלורד מויז. המעשה בקהיר עורר תגובה שלילית מצד כל הקהל. אולם אין לנו להיבהל מכך ואין לעבור למצב של התגוננות. נעשה מעשה שלא היה בעיתו ושאוּלֵי יביא תוצאות פוליטיות חמורות, אולם שום אסון גורלי לא קרה אין לנו על מה להצטדק. הצלחתנו הייתה תלויה בהרבה באהדת היישוב, לפחות באהדת השתיקה שלו, ועתה הדבר ייחרט במידה רבה. יש להניח שהמקרה הזה יעורר תגובה משותפת הן מצד השמאל והן מצד השלטונות, תגובה שתהיה אולי הרבה יותר חמורה מאשר היה עד כה. כמובן, במקרה זה לא יבדילו בינינו לבין ה"חורגים", כולנו נצטרך לשאת בתוצאות ואין להימנע מגורל זה. אסור לעשות איזה שהם צעדים שיובנו בקהל כסימני חולשה ובהלה ואולי גם נסיגה מעקרונותינו. מקרים כאלה קורים בהסטוריה בכל עם ואין זה פלא שזה קרה אצלנו. אולם המקרה הזה מעמיד אותנו בפני הכרח של החלטה סופית בקשר עם יחסים בינינו לבין ה"חורגים". לא נוכל לסלוח להם, שהם העלימו מאיתנו את תכניהם זאת, בתקופה שקבענו כמשתתף תכנית פעולה אחרת. זו היא רמאות במלוא מובן המלה, ועלינו להסיק מכך את המסקנות. אנו נצטרך להעמיד אותם בפני שתי ברירות: 1. עליהם להפסיק להתקיים כגוף עצמאי ולהעביר את כל אנשיהם לפקודת מסגרתנו או 2. אנו נפסיק איתם את כל הקשרים וכל מי שאי-ומתן על איזו שאלה שהוא, לא יהיה בינינו כל מגע וכל שיתוף. יש לשער שהם לא יקבלו את הצעתנו הראשונה, ולכן נהיה מוכנים למצב של הפסקת יחסים מוחלטת. אנו נפרסם כרוז ובו נודיע שמאנצינו לאיחוד הנוער הלוחם נכשלו. בגלוי-דעת זה נודיע לציבור כי גם עבור המעשה בקהיר אחראים השלטונות, שהביאונו למצב של יחסים כאלה.

ס ב ז: המעשה בקהיר ליכד את כל היישוב נגדנו. עתה עלינו להתכונן למצב חמור מאוד כלפי פנים. עלינו להדגיש בהבלטה יתירה את הסתייגותנו מה"חורגים", שהתנהגו בצורה בלתי היגנת ביחס [אלינו], ושאין באפשרותנו יותר להאמין במשחור. אולם זה לא ימנע מהם מהר להמשיך במעשיהם, ייבסופו של דבר עלולים להמיט אסון על כולנו. יש להטוב גם על העתיד.

א מ י צ: אין להתפלא ממקרים כאלה. הדברים האלה היו אצל כל העמים ושום אסון לא קרה. אולם במקרה זה הם מחבלים במאמץ שלנו, שהוא יכול היה להיות משותף איתם. עלינו לדבר קשות וברורות. לא נסבול יחס כזה מצד אהים לנשק, שאיתם הגנו יושבים ליד שולחן אחד.

ד נ י: במעשה זה הם נכשלו כשלון מוסרי מוחלט. יש להציע להם להתפרק ולהפסיק להתקיים כגוף עצמאי, אחרת אין טעם לקיומנו. יען כי אנו נוכרח לשאת

175. לורד מויז, המיניסטר הבריטי למזרח התיכון, נהרג ב-6.11.1944 בידי אנשי לח"י — אליהו חכים ואליהו בית-יצורי.

באחריות עבור כל מעשיהם, ומי יודע למה הדבר יגיע. יש לתת הסברה מלאה על מעשה זה לכל אנשי השורה. לנו קשה להיות במצב כזה, כי החלש צריך להיות תמיד צודק ורק במצב כזה הוא יכול להתגבר על כל הקשיים, והם מעמידים עתה אותנו במצב של התגוננות מוסרית, דבר המשמיט מתחתנו את הקרקע למלחמתנו.

בנימין: מסכים עם דברי הקודמים בעניין יחסינו כלפי ה"הורגים". הם עשו מעשה רמאות שפל ואין לנו יותר שפה מישותפת איתם. המעשה בקהיר לא היה במקומו בשעה זו וזה עלול גם להביא נזק פוליטי. ברור שאיננו בוכים על מותו של עוד שונא ציון אחד, אולם אנו חייבים לעשות תמיד גם חיבון פוליטי על כל צעדינו. השמאל יפתה עתה בהסתה והתקפה במרצת, וזה יהיה נגד כולנו. עלינו להדגיש את הסתייגותנו מה"הורגים". עתה אולי הגיעה השעה המתאימה לפרסום ההצהרה הפוליטית בקשר עם היבחרו של רוזנולט, על תביעה למלא את התחייבותו ונכוו נתו להמתין תקופה מסוימת לסימנים הראשונים של הגשמת הצהרתו.

ה ר ח ל ט : להודיע ל"הורגים" את עמדתנו ביחס למקרה בקהיר ולהעמידם בפני שתי הברירות שעליהן דיבר בן-דוד.

לא לפרסם את ההצהרה כל זמן שהננו נמצאים במצב של דפנסיבה.

לפרסם גילויי-דעת שיסביר את דרכנו הכלחמתית, שאינה דרך של ה"הורגים".

לנהל הסברה על המצב בין השורות.

לדחות את עניין פרסום האולטימטום בקשר עם הגירוש.

לקבוע אמצעי הזירות מיוחדים להנהגתנו. למסור יפוי-כוח למפקד בן-דוד לקבוע

את סדר הפיקוד העליון במקרה של מאסרו הוא.¹⁷⁷

נדונה שאלת מותו של אשר טרטנר¹⁷⁸ בעכו. הוחלט לפרסם כרוז אבל על כך ובו הודעה על התנהגות השלטונות עם הפצוע. הכרוז יסתיים בהודעה, שהאחראים עבור פשע זה יתבעו לדין וייעששו.

176. ראה לעיל, הערה 173.

177. לפני שהוחזר מרידור לעבודה בארגון (ראה לעיל, הערה 86), סדר הפיקוד נחשב למובן מאלין (ראש המטה היה השני לפיקוד גם במפקדה שקדמה לקבלת בגין את הפיקוד).

178. איש אצ"ל כבן 17, שנורה על-ידי הבריטים שעה שהדביק כרוזים. הוא מת בכלא עכו בהעדר טיפול רפואי מתאים.

פרטיכל של פגישה בין נציגי האצ"ל לבין נציגי הסוכנות היהודית וההגנה הכללית
31.10.1944

נוכחים בפגישה מטעם הסוכנות היהודית: א. גולומב וד"ר מ. קליינבוים
מטעם האצ"ל: המפקד בן-דוד ויוסף

הפּוֹתָח א. גולומב: בתחילת דברי רצוני למסור לכם את בקשתו של
לורד מלצ'ט, שראיתי בלונדון. הוא מסר: "הגד להם בשמי שיפסיקו את מעשיהם".
אינני חושב שהדבר הזה ישפיע, אולם הובתי היתה למסור זאת בהתאם לבקשתו.
ועתה בעבור לעניין:

יש בדעתי לציין הנחה יסודית אחת והיא: על אודות הכוח המזויין העברי שישנו
לנו. אני סבור שאין כל עתיד וכל ביטחון לציונות פוליטית בלי שהיא תישען על כוח
מזויין זה. (אמנם לפעמים מספיק רק לעבור כוח כדי שלא יהיה צורך להשתמש
בו). על כוח זה לא רצינו לוותר ולא ויתרנו אף פעם. מימי הגדוד העברי¹⁹¹⁷ מאז
שהתחלנו בהקמת הכוח הזה, שמרנו עליו כעל בבת עיננו, גידלנוהו וטיפחנוהו,
כי ידענו שהוא משמש לנו בסיס לקיומנו וגם להגשמת המטרה הסופית. הרבה
פעמים ניסו להתנקש, בכוח זה, הן מצד הערבים והן מצד האנגלים. אולם לא נכנענו
והדפנו את כל ההתנקשויות האלה. היו גם נסיונות של פיתויים לפרוק הכוח תמורת
הבטחות של הגנה וגשק ליגאלי, אולם גם בהבטחות לא הצליחו לפתותנו. לא מסרנו
את נשקנו העצמאי ולא ויתרנו על כוחנו הצבאי העצמאי וגם לא נוותר; להיפך נגבירו
ונחזקנו. אולם עתה באים אתם בפעולות הטרור שלכם, הגורמים לכך, שנוצרת לנו
סכנה רצינית לקיום הכוח הזה. השיטות שבהן איחו השלטון למען ביעור הטרור
מסכנות את כוחנו אנו, כי כעת אין לנו אפשרות להתנגד לנסיונות של חיפושים
בנקודות עבריות. בניהם אמתלא של חיפוש אחרי הטרוריסטים, וכך יגיעו לגילוי
ופירוק גשקנו. אנו יודעים את ההבדל שביניכם לבין "לוחמי חרות ישראל". יודעים
אנו שאתם אינכם הושבים את מלחמתכם כמלחמה באימפריה הבריטית. הרושם
של פעולות הטרור שלכם הוא מדכא ורוחח, ואנו כבר הרגשנו בהרבה מקרים בשינוי
היחס אלינו וראינו את התנגדותם הנמרצת של ידידינו למעשים אלה, אשר לדעתם
מזיקים ורוחים את כולם. אפילו צ'רצ'יל התבטא בהודמנות: "אני אנער את הוצני
מהם". ידידינו נרתעים מלדבר בעדנו כי יחשבו לאנשי טרור או תומכיו. ובפי
אויבינו זה חומר להסתה ולהשמצה. היו מקרים שבאו למשרדנו בלונדון וביקשו כי
ישתדלו למען בניהם או אחיהם שנמצאים בארץ-ישראל, כי הם פוחדים לגשם.
הם אינם מבדילים בין השלטים וחושבים שישנה כאן חלוקת תפקידים. המצב מתקרב
להכרעה פוליטית ועל כן יש להתכונן ולשמור על שלמותנו. פעולות טרור תכניסנה

179. הגדודים העבריים בימי מלחמת העולם הראשונה.

פירוד ביישוב ותביאנה למצב של מתיחות פנימית. יש אפשרות אחרת להוציא את מרכזם והעזתכם, והיא יותר יעילה, יש שטח נרחב לפעולה בגולה ושליחינו הצטיינו בגבורה לא פחותה משלכם בארצות אירופה. הוקמה בריגדה, שהגנו רחוקים מלחשוב אותה לדבר המספק את תביעותינו, אבל גם זאת הוצאנו בצפורניים ושיניים ויש להכיר בערכה. קיימת סכנה שלא ימצאו מספיק יהודים בגולה המוכנים לעלות לארץ־ישראל, ועל כן יש מיד לפעול למען ארגונם והינכם שם. הרבה דברים נעשים בשטח זה, אולם אין זה מספיק ויש להגדיל ולהרבות. גם כאן בארץ השגנו לא מעט, אם כי איננו אומרים שעשינו את הכול. הגדלנו את נקודות היישוב, הגברנו את כוחנו הכמותי והאיכותי המזויין וצידו. וכל זה לא לשם ספורט עשינו. יודעים אנו שנצטרך להשתמש בכוחנו זה כי נוכרח להילחם. בזאת אין כמעט ספק. אולם צריך לחכות כשתגיע השעה. עתה עוד לא הגיע הזמן לפעולותיכם הטרוריסטיות. הן רק מביאות נזק. היישוב וההסתדרות הציונית מוצאות, שפעולותיכם מזיקות והינן בניגוד לאינטרסים של הציונות. הן יכולות להמיט אסון מכריע באם תינתן להם אפשרות של התפתחות. אתם מצאתם לכם שטח בלתי מוצדק ומזיק. מה פתאום היום מצאתם לכם שעה כשירה לכך? איננו אומרים שטרור תמיד מזיק, אם כי אף תנועה מהפכנית לא השיגה את שלה במעשי טרור. פעולות טרור יכולות להיות הכוח הדוחף למשיכת ההמונים לבריקות. לו עשיתם את מעשיכם ב־1936, כשכל המוני היישוב היו במצב של מתיחות ויצאו לרחובות, ייתכן שהייתם מושכים אחר אחרים, אולם לא עכשיו. איננו אומרים שאין שום דבר חיובי במעשיכם. אתם הוכחתם לנוער, שישנה אפשרות לעשות הרבה בכוה הנוער. ההדרתם בו רוח של גאוה וביטחון בעצמם, אולם הנזק הוא הרבה יותר גדול. לפיכך הגנו פונים אליכם בבקשה ודרישה הנמרצת ביותר, להפסיק את מעשיכם ולהכריז על כך בציבור. אנו פונים אליכם עתה כנציגי ההסתדרות הציונית העולמית וכנסת ישראל. המוסדות העליונים שלנו החליטו להפסיק את מעשיכם בכל האמצעים. לא קשה לנו היתה ההחלטה. היו בינינו ויכוחים סוערים. היו בינינו (כפי שודאי ידוע לכם) שהתנגדו להחלטה הזו. היו כאלה שנימקו את דבריהם בתוך הלך־רוח של יאוש ואי־אמון בכול ולכול. בשבילים האנגלים לא יותר טובים מגרמנים וכו'. אולם למרות כל הפקפוקים וספקות, החלטתנו נתקבלה פה אחד, וזה מוסיף תוקף לה כי גם אלה שפקפקו, הכירו בעובדה שמעשיכם מזיקים ומסוכנים יותר מהכול. אתם משלים את הנוער שלכם בסיסמאות צעקניות בלי להתחשב עם כך, שהריסת בתים ורצח שוטרים אינם דרך מלחמתנו. אתם כופים את הטרור שלכם על היישוב בסהירות ואיומים, ואנו לא נוכל להשלים עם זאת. אתם יוצרים פחדנים ביישוב, כי האנשים נכנעים לאיומיכם ומתרגלים על־ידי כך להיכנע לכל איום. אתם משכיחים את המלחמה בהיטלר, שהיא כעת העיקר. אינכם מבדילים בין שיטות מלחמה נגד היטלר ואנגלים. אנו תלויים ברעת־הציבור של אנגלים ורק בעזרתם נוכל להגשים את מטרותנו. אסור לנו לדחוף ולהשניא על עצמנו את דעת־הקהל הנ"ל ואתם מביאים לכך.

אנו דורשים מכם להפסיק מיד. צריך להיות גם כוח לא רק לצוות לפעול אלא גם להפסיק כשיש צורך. איננו דורשים שתכירו במרותנו (אם כי הננו מכירים בהכרח של הדבר). תחליטו על כך באופן עצמאי ובלתי תלוי, אולם תפסיקו. ההפסקה שלכם יכולה להיות זמנית (כי בסופו של הדבר נצטרך כולנו להילחם). באם תיווכחו שבבוא השעה לא נצא כולנו, אזי תירשו אותנו. אז תוכלו לצאת לפעולה עצמאית, אולם עדיין השעה לא הגיעה ואסור לכם לפעול בלי התחשבות עם דעת היישוב. איננו רוצים שתתחיל מלחמת אחים. איננו רוצים שיהודי ייפגע או יפול מידי יהודי, אולם נהיה מוכנים גם לכך באם לפנינו תעמוד שאלת הגזק הציוני שיביא למפלה ציונית. אנו לא נעמוד יותר מהצד. איננו יכולים לעמוד. נהיה גאלצים לאחוז באמצע עים שלנו למען מנוע את מעשיכם. המשטרה, לדעתנו, לא תוכל להסלכם, אולם באם היישוב יתקומם הרי הדבר יבוא לידי כך. ברור שאיננו מדברים על הסולכם הפיוז, אולם התפתחות הדברים תביא גם לכך, היא תביא להשמדתכם. ואז לא חשוב יהיה מי התחיל הראשון — זה עניין של תעמולה והסברה.

איננו תולה תקוות רבות בהסכם אתכם. קשה למצוא יפה משותפת עם תנועה שבמשך 20 שנה הלכה בדרכים נפרדות. עשינו נסיונות לא מעטים להסכמים, אולם זה תמיד היה מסתיים בכשלונות. אולם עתה אנו באים אליכם בלי כל תביעה להסכם או כניעה. אנו רק דורשים שתפסיקו את מעשיכם ותו לא. אל תביאו לידי התנגשות אחים. כי זה יביא לכך. אנו מוכרחים להפסיקכם בכל התנאים ויעלה הדבר במה שיעלה.

ד ב ר י [ק] ל י ג ב ו י ם]: אני כבר הסברתי בהזדמנות בשיחה ארוכה את עמדתנו ודעתנו. מסרתי גם ניתוח פוליטי של המצב. ישנן שלושה אסכולות בעניין פתרון השאלה שלנו. האחת היא של לורד מוין והיא גורסת להשאירנו במצב של מיעוט תמידי כאן, אם כי תוך פתיחת שערים לעלייה מוגבלת. השנייה היא חלוקה באיזון צורה שהיא. ייתכן שיחתכו את הגליל והעמק מאיתנו. השלישית היא של צ'יצ'יל [רצ'יל] והיא עדיין בלתי ידועה. אולם יש הרגשה שהיא הטובה ביותר. הוא הבטיח לוויצמן את ה"שזיף הגדול ביותר מהפודינג". הוא נחשב לידידנו האמיתי. בשני המקרים הראשונים איננו נצטרך להילחם. לא נילחם עם מצב של מיעוט תמידי ועלייה מוגבלת, אז נעלה עולים וניישב הקרקעות בכוון. אולם אפילו אם נקבל את מבוקשנו, הרי נצטרך להגן על מדינתנו מכווחות הערבים המתקוממים. המצב הוא משום כך כזה, שבכל המקרים נצטרך להילחם. ומשום זה הננו שומרים על כוחנו ונישקנו. אנו יודעים יפה את הצפוי לנו, והננו מתכוננים לקראת שימוש בנישק. לכן אני רואה אפשרות בטוחה של שיתוף בינינו בימים הבאים.

אולם כרגע הפעולות שלכם מיוקרות. הן הולכות בניגוד לקו הפוליטי שלנו. עתה נפתחים אופקים מסויימים לטובתנו. הם עדיין קלושים מאוד אולם כבר נראים לעין. מתקרבת שעת ההכרעה, שבה כולנו יחד נוכל לפעול. הל שינוי ידוע לטובה, מדוע לא תתנו אפשרות לשינוי זה להתפתח בשקט.

כל הנימוקים ששמעתם מקודמי הינם מספיקים לדעתי כדי להבין, שיש צורך בהפסקה ואפילו זמנית, שהפעולות עכשיו, הינן בניגוד לאינטרס שלנו. אולם אם כל

זה לא מספיק לכם, אם אתם חושבים שאנו טועים, שאנו שוגים ואיננו רואים נכונה, הרי תקחו בחשבון שאנו הרוב. אנו נציגי רב היישוב, שהוטלה עלינו שליחות. לא נוכל לבגוד בשליחותנו ולוותר עליה. לא נסיר מעצמנו את האחריות כי היא הוטלה עלינו על-ידי התנועה הציונית ועל-ידי הרוב של היישוב העברי. קבלו אותנו כמו שהננו. האם העובדה הזאת אינה בעלת איזה שהוא משקל בעיניכם? האם באמת לא תרצו להתחשב לחלוטין עם דעת הרוב שבעם העברי, שהוא דוחה את פעולת-תיכם? שקלו על כפות המאזניים את הרצון לפעולות שלכם ואת עמדת רוב התנועה הציונית. האם באמת אין כל משקל לעובדה השנייה בעיניכם? אם אתם חושבים את עצמכם לפטריוטים אמיתיים, הרי כאן הזדמנות לכם להפגין את הדבר. תוכיחו לשלטונות, שלמרות כל מאמציהם, הם לא הצליחו לדכאכם ולהשתיתכם, ואילו פניית נציגי המוסדות הלאומיים השפיעה עליכם. האם לא תהיה בזה משום הפגנת אחדותנו וכוחנו המלוכד בפני הגויים? האם זה לא יחזק את הפרסטיז'ה של הנציגות העברית ואת כוחה בעיני האנגלים?

אין עוד אחר, שאיננו רוצה בהתנקשות אחים באחים, כמוני. אני בטוח בכך, שאני רוצה למנוע את זאת יותר מכולם. ואם לא יותר מכולם, הרי לא פחות ממישהו. אבל למרות כל זה הייתי אני אחד מאלה שהצביעו בעד ההחלטה נגדכם במושב הוועד-הפעול המצומצם. כי אני רואה בזה סכנה לכל החוץ הציוני. סכנה שעוד לא היתה בזאת. לא ייתכן שאנו נבוא לידי מצב של מתיחות פנימית (אני דוחה בהחלט את הביטוי "השמדתכם") בכברת דרך, שבה הננו הולכים באופן נפרד. כי אני רואה שלא רחוק הוא היום ובו נתאחד כולנו יחד. האם אין זה מחובתכם למנוע אפשרות של התנקשות חזרית לפני שבעבור את כברת דרך זו ונגיע לנקודה המאחדת את כולנו. ואני רואה שהנקודה הזאת היא קרובה והיא הכרחית.

איננו דורשים מכם שתכנסו לשורותינו (אם כי אנו רואים את ההכרח של קיום מסגרת אחת, שסרה למרות של המוסדות המוסמכים). אנו מוכנים להסכים עם קיומכם הסובבני, ואפילו ביום שיתוף פעולה בינינו נשתפכם כגוף עצמאי. אולם עם ניהול פעולות הכרוכות בתוצאות פוליטיות לא נוכל להשלים בשום אופן. בייחוד שהן, לדעתנו, מזיקות ומביאות הרס לכל תקוותינו.

דברי בן-דוד: לצערי עלי להביע את אכזבתי מהדברים ששמעתי כאן. השמעתי, תוך דרישה מוחלטת של הפסקת מלחמתנו, נימה של איום. הנכם מאיימים עלינו בהשמדה. רבותי, ליכם השמעת הדרישה ותאוימים האלה לא היינו צריכים להתאסף כאן. את הדרישה שלכם פרסמתם כמובני וגם את איומיכם השמעתי בהזדמנויות רבות. על כל זה שמעתם את תשובתנו המוחלטת מעל דפי עיתוננו ומתוך הכרוזים על הקירות. אין כל צורך להזכיר על כל זה בפגישה זו. בכלל הנני חייב להביא את השתוממותי על עובדה — שהנכם כותבים בתעמולתכם עלינו כעל אנשי הבולשת הפולנית, מטורפים וכו', ומאידך מזמינים אותנו לשיחה פוליטית ודיון על המצב תוך דרישות כה רציניות. אולם אם כבר נפשנו ואתם השמעתי את דרישותיכם, הרי אנו נענה לכם: מ"השמדה" איננו מפחדים. אנו עשינו את חשבוננו הפרטי בתחילת דרכנו. איננו מאמינים גם שתצליחו באמת להשמידנו.

נאמר לכם גלויות: אנו לא נפסיק את מלחמתנו. איננו רואים כל סיבה להפסקתה וכל שינוי ממשי לטובה. כל קיומנו מותנה במלחמה זו. כאם לא ננהלה, אין כל צורך בקיומנו העצמאי. אתם טוענים שפעולותינו מביאות בזק, שעכשיו לא הזמן לכך, שגם אתם תילחמו בבוא השעה. אולם לא הוכחתם את זה בשום נימוק רציני. אתם מסתמכים על השמועות, שידידינו האנגלים מתנערים מאיתנו ואויבינו מנצלים את פעולותינו להשמדתנו. איננו רואים בדבר זה נימוק משכנע. הרי פעולתנו תינו החלו רק לפני 9 חודשים, לאחר שכבר נטבחו מליונים יהודים; לאחר שכבר פורסם ה"ספר הלבן" ו"חוק הקרקעות"; לאחר שבמשך שנים הגשימו בשיטתיות את כל הגזרות נגדנו, לאחר שהשערים היו סגורים, ביטוח שרבות היתדפקו עליהם וביקשו להציל את נפשם, לאחר מאוריציוס, סטרומה, רמת-המובש, משפטי הנשק ועוד. ומה עשו אז ידידינו האנגלים? הרי אז לא היו פעולות, לא היתה שום סיבה להפריע להם, היישוב התנהג באופן צייתני והבליג על הכול. היישוב התמסר בכל כוחותיו וכשרונותיו למאמץ המלחמתי. מדוע לא שמענו את קולם של "ידידינו" במשך כל הזמן הזה? במה הפגינו אז "ידידינו" אלה את ידידותם? האם היה מי שהוא מהם שקם להילחם למען פתיחת השערים, למען הצלת פליטי אירופה, למען ביטול הספר הלבן? צ'רצ'יל אמר שינער את חצנו מאיתנו. ומה הוא עשה עד כה, לפני שהיתה לו אמתלא "לנער את חוצנו"? האם הוא הבליט במה שהוא את ידידותו אלינו? הוזה הוא נימוק לתנועה פוליטית ולמנהיגות למען הפסקת מלחמה? האם עדיין הנכם בונים את כל הפוליטיקה של התנועה הציונית על משפט זה או אחר שנאמר? במשך 25 שנה היו הזדמנויות ל"ידידינו" להוכיח את זיקתם הידידותית אלינו — ואנו לא ראינו את זאת. כל ה"ידידים" מלאו פיהם מים בשנים האיומות ביותר שעברו על עמנו. עתה אנו איננו רואים כל דרך אחרת אלא מלחמה כמיש למען השגת מבוקשנו. עתה כבר כלו כל הקיצים, גם אנו אחרנו במלחמתנו. אולם זה לא היה באשמתנו. איננו יכולים להשלים עם הגחכה, שכל הציונות תלויה בידי זה או אחר. סיפרתם לנו שווייצמן אמר, שבאם לא יהיה צ'רצ'יל — לא יהיה לנו עם מי לדבר. דעתנו, שזו היא תעודת-עניות למנהיג ציוני, אשר בונה הכל על איש אחד. הרי צ'רצ'יל באמת יכול מחר לא להיות, הוא יכול למות, הוא יכול להתחלף בראש-ממשלה אחר, האם אזי אין לנו כבר כל תקוות? — זו היא קטגוריית-אמונה בחזון הציוני הגדול אשר עומד למעלה מכל תלות באישים. לשונאינו לא נתוך חומר השמצה. הם היו שונאים מאז ומתמיד. הם השמיצונו מאז ומתמיד, והתנהגותו של היישוב לפני הפעולות שלנו לא שנתה את יחסם של שונאים אלה ולא רכשה את לבם, להיפך — דווקא בשנים של התנהגותנו למופת באו הגזרות האיומות ביותר עלינו. אתם טוענים שעכשיו לא הזמן. אנו שואלים אתכם: מה עוד צריך לקרות שיגיע כבר הזמן? אחרי כל מה שעבר עלינו בגולה ואחרי כל הגזרות והתעללויות בנו כאן — למה עוד צריך לחכות?! אולם אתם טוענים את הטענה הזאת. הרי ידוע שבשנת 1939, ביום פרסום ה"ספר הלבן", הודיע וייצמן בלונדון ש"דם רב יישפך בארץ. ודם לא נשפך. אתם הבלגתם על זה כשם שהבלגתם על הכול במשך כל 25 השנים. אתם תמיד התנהגתם בצורה של "לא הגיע הזמן". והיום הננו עומדים

משום כך כבר אחרי ה"זמן". על סמך מה נוכל להאמין לכם שאתם "גם כן" תילחמו בבוא השעה? הרי כבר לא פעם הכרזתם זאת, לא, לא פעם "התכוננתם" לזה ואף פעם לא עשיתם דבר. ומתי תבוא "השעה"? ידוע לנו שלפני חודשים אחדים דרשתם מלח"י להפסיק למשך כמה חודשים. תארו לכם לו גם אנו או היינו מפסיקים — החודשים האחדים האלה היו עוברים, והיום היינו נפגשים עמכם ושואלים "מתי"? ושוב היינו מקבלים תשובה, "ש"עוד לא הגיע הזמן", "ש"צריך להפסיק". אין לזה סוף. כי לכם חשובה ה"הפסקה", כי רק את זאת אתם רוצים לשמוע מפינו. הרי לפני כחודש ימים ביקש ממני מר [ליינבוים] להפסיק לשלושה שבועות. מאז עברו יותר משלושה שבועות. אנו לא פעלנו, שום דבר לא קרה בארץ והיום אתם שוב באים עם אותה הדרישה: "להפסיק". לא הרגשנו את הנזק שבפעולותינו, אולם ראינו כמה סימנים של הד חיוני אשר עוררו פעולותינו בעולם. לפני שבועיים נפגש נציגנו עם עתונאי אמריקאי, אשר הודה כי אנו עוררנו תשומת-לב של העולם כלפי פינה נדחת זו: הוא גם הביע השערה, כי במידה מסוימת הצהרתו של רוזוולט פורסמה בהשפעה הפעולות שלנו. איננו חושבים שזה בדיוק כך, אולם כנראה יש איזה יסוד לדברים אלה. אנו גם עוקבים אחרי העיתונות העולמית וקראנו בכמה עיתונים אנגליים דרישה להמריץ את פתרון שאלת ארץ-ישראל, כי אחרת יגיעו העניינים למצב של אנרכיה. עיתון אחד כתב שגם הכריגה ניתנה על מנת לפצות את הקיצוניים שבין הציונים. לו הייתם מתייחסים באופן אובייקטיבי לעובדה זו, הייתם גם אתם יכולים לנצל את הדבר למען הגברת הלחץ בדרישתכם, כמובן תוך הסתייגות ממעשינו. לדעתנו הובתכם הייתה ליצור אותנו לולא היינו קיימים. אנו שוללים בהחלט את הנחתכם, שפעולותינו מסכנות את הנשק שבמחסניכם. החיפושים ברמת-הכובש ובחולדה ימי ובנקודות אחרות היו לפני פעולותינו, וכשה-שלטונות נוכחו לראות את התגובה המאוחדת של כל היישוב על כך — הם נרתעו. דווקא לאחר התחלת הפעולות לא נעשה יותר אף נסיון אחד של חיפושים כאלה. והדבר ברור: הם אינם מעוניינים עכשיו להתקיף את הנקודות שלכם כי הדבר הזה, במתיחות של היום, יגרום לתגובה מאוחדת של כל היישוב בצורה הרבה יותר רצינית. דווקא היום אין להם כל עניין לגרום לחופעה זו, בשעה שהם מקווים להילחם בנו בעזרת החלק השני של היישוב.

מורה מאוד היא הדעה, שאנו הופכים את היהודים לפחדנים. ראשית, אין זה נכון שהננו מקבלים את התרומות תוך איומים וסחיתות. ישנה הוראה מפורשת לכל אנשינו, שלא לעשות כך, והם אינם עושים זאת. אנו מקבלים את התרומות מצד היהודים מתוך רצונם הטוב וזהו ביטוי לאהדהם, ודווקא בתקופת פעולותינו גדלו התרומות פי כמה וכמה.

דעתנו היא הפוכה משלכם. אנו החדרנו ביישוב הכרת הערך שבכוח העברי. אנו לימדנו אותם כי ישנה גבורה והעזה בנוער העברי. הפגנו מעשים אשר רק יכולים להגביר את אומץ-לבו של צעיר בישראל ולא פחדנות.

הטלנו אמנם פחד, אבל לא על היהודים. הערבים, הם המפחדים עתה, ובזאת הודי-
 תם גם אתם. יש לנו הדים רבים מהרושם שעשו פעולותינו על שכנינו, ודעתנו שמענו
 את הערבים מגסיון לחדש את פעילותם הם. עתה הם יחשבו היטב אם כדאי להם
 הדבר, בטרם ירצו לעשות משהו.

איננו מזלזלים בכל מה שעשיתם והשגתם אתם. אנו יודעים יפה להעריך את
 ההשגים האלה: את מפעל ההתיישבות, את אגירת הנשק, את תעשיתכם הצבאית,
 את פעולותיכם בחוץ-לארץ. אנו מחשיבים מאוד את כל זה. אבל בזאת עוסקים
 אתם — לנו אין אפשרויות כאלה ואנו נמלא את תפקידנו באותו שעה, שלדעתנו
 הוונת על ידיכם ושהינו חיוני מאוד בתקופה שלנו.

אם אתם חושבים בריצינות על הכרח של מלחמה בעתיד, הרי יש צורך להכשיר
 את הקרקע לכך. הנוער שלכם הונד במשך שנים על אי התנגדות, על הבלגה, על
 פציפוזם, וכיצד תוכלו להפעילו בבוא השעה לאחר שנים של חינוך זה? אנו מכשי-
 רים את הקרקע לזאת. אנו מחזירים ברוח הנוער את הנכונות למלחמה ולהקרבה.
 ואתם הייתם צריכים להעריך את זאת.

איננו חושבים לתפוס את השלטון ביישוב. אמרנו את זאת בהרבה הזדמנויות.
 אין לנו כל אמצעיית לכך. לו היה חי ר"ב ²⁸ היינו שואפים להעמידו בראש העם,
 אולם לאחר מותו אין לנו כל כוונות להשתלט על היישוב. אנו חושבים שבן-גוריון
 הוא האיש, שיכול היום להוביל את הנוער למלחמה. דווקא בן-גוריון ולא אלטמן
 או מי שהוא אחר במפלגה הרביזיוניסטית. אולם לשם כך בן-גוריון צריך לעזוב
 את מושבו ברחביה. כי כל זמן שהוא נמצא שם — לא יוכל לנהל את המלחמה הנ"ל.
 לנו אין כל אינטרס מפלגתי או מסגרותי. הננו מתפללים לשעה, שבה נוכל להכריז
 על סיום תפקידו של האצ"ל ולפורו, ובאותו רגע שתצאו אתם למלחמה — נתייצב
 כולנו תחת הנהגה אחידה, שבה אתם תהיו הרוב המכריע. אולם כל זמן שלא עשיתם
 זאת, אנו ננהל את מלחמתנו. לא התחייבנו לפעול כל 24 שעות. ישנן הפסקות. ייתכן
 שנמצא לנחוצו לבצע את הפעולה הבאה בעוד חצי שנה וייתכן שזה יקרה מחר, אולם
 דבר אחד ברור: לא נפסיק ולא נודיע על הפסקה. כי לזאת מחכים השלטונות.

הממשלה המקומית עומדת במצב של קומפרומיסיציה של הפרסטיז'יה שלה. כי
 היא קיבלה מכות קשות מאוד. יודעים אנו שפיצוץ מספר בתים לא יכניע את ברי-
 טניה. איננו נלחמים באימפריה הבריטית. אולם בפעולותינו אנו הפגנו בפני האנגלים
 ובפני כל העולם, שאין יותר שקט בארץ. שגם היהודים יודעים להתמרד, כשם שכל
 עם מתמרד בשעה שנמצא תחת שלטון דיכוי. ואם אתם כותבים עלינו, שהגנו קומץ
 מבוטל, הרי הגני יעשה את החשבון של "קל וחומר": אם קומץ מבוטל יכול לעשות
 דברים אלה, הרי מה יהיה באם כל היישוב יתמרד. ולעמוד בפני מרידה יהודית הרבה
 יותר לא נעים להם מאשר בפני התקוממות של ערבים.

אנו מעריכים מאוד את שליתותכם ועמדתכם הציבורית, אולם לא נסכים למונר-
 פוליה שלכם בשטח הפוליטי. בשטח זה הננו מוצאים את עצמנו רשאים לעשות את

חשובנו אנו. איננו יכולים לקבל את כל מה שנעשה על-ידי ההגתכם בתור אכסיומה פוליטית שאין לערער עליה.

אנו רואים את מלחמתנו כדבר פוליטי הכרחי בימים אלה. לא נוכל לוותר על דרכנו זו והגנו פונים אליכם בבקשה לבל תפריעו לנו באם אינכם מוכנים בעצמכם לכך. מלחמת אחים לא תהיה באם לא תתערבו אתם במלחמתנו כנגד השלטונות. בכס תלוי הדבר. נשקנו לא מופנה כלפי יהודים ולא יופנה. ובאם אתם לא תתחילו בהתנגשויות, לא יקרה שום דבר. אתם תהיו אחראים עבור המצב הפנימי ביישוב.

דבר יוסף: מפקדי הסביר לכם את גישתנו הפוליטית ונהג תשובה על הדברים ששעוררתם כאן. דעתי היא שדבריו היו ברורים ומספיקים למען להבהיר את נקודת השקפתנו. אינני רוצה להוסיף על זה אלא רק דברים קצרים אלה: אף אנוכי מוכרח להביע את אכזבתי מדברים ששמעתי כאן. הלכתי הנה עם הקווה מסויימת בלבי לשמוע איזה שהן הצעות קונקרטיות מחוץ לדרישתכם על הפסקת מלחמתנו, ובזאת אכזבתם. אתם השמעתם את כל השלילה, את כל מה שלא צריך לעשות, אולם לא ראינו שום הצעות לדרך אחרת, שום הכנית חיובית, אשר יכולה לשכנענו לעזוב את דרכנו. יהא הדבר ברור לכם: איננו עוסקים במעשינו מתוך אהבה למקצוע זה. נהיה מאושרים כשתבוא השעה להפסיק את זאת. איננו טירוריסטים ונפשנו סולדת משפיכת דם. הושבנו שנוכחתם לדעת, שהגנו אזהרים בכל האמצעים האפשריים למען מניעת שפיכת דם (ואפילו של זרים). יותר מכולכם הגנו משתוקקים לבוא אותה השעה, כשגיוונכם שאין כל צורך יותר בקיומנו, כי כל דרכנו היא סבל וקרבות. ואם בחרנו בדרך זו, הרי צריכים אתם להבין, שלא דרישה סתמית יכולה להפסיקנו. אתם באים הנה, כאבות אל בניהם השובבים, ואומרים לנו: תפסיקו להשתובב ולא — נענישכם. כך לא מדברים. איננו תיבוקות, ובעצמכם הודיתם כי רואים אתם שאיננו מטורפים, ויש גם לנו הגיון פוליטי משלנו. אם צורה זו של מלחמתנו אינה יפה בעיניכם, הציעו צורות אחרות. הגנו להבטיחכם, שאם נחר תגידו שיש צורך להוריד בכוה אלפי עולים בלתי-ליגליים — אנו נפסיק את פיצוץ הבניינים ונלך אתכם יחד להוריד את העולים. אולם אתם לא מציעים בכלל שום מלחמה, בו בזמן שדעתנו היא, שאין רשות לנו לשבת בחיבוק ריזים בימים אלה. וכאן רצוני לקבוע עוד עובדה אחת: מחוץ לנימוקים ושיקולים פוליטיים, ששמעתם מפי מפקדי, יש במלחמתנו משום ביטוי המרירות והזעם, שנצטברו בלבות הנוער העברי כנגד השלטון המדכא והמת-עלל ברגשותינו הלאומיים. כאן בארץ גדל דור של נוער עברי, אשר זרה לו ההרגשה של יהודי גלותי המתרפס בפני השליט הזר. הנוער שלנו רוצה להרגיש את עצמו בארץ זו כבן למולדתו, כשם שמרגיש את עצמו האנגלי באנגליה, והוא איננו יכול לסבול המשטר האנטי-ציוני והאנטישמי של השלטונות המקומיים, משטר של התעללות ודיכוי הרגש הלאומי על כל צעד ושעל בחייו היומיומיים. אנו היינו שופר לאותה המרירות של הנוער הזה. אנו יודעים, שגם הנוער שלכם מבין את זאת ואוהד בלבו למלחמתנו. יבוא יום וגם הנוער שלכם יתפרץ, כי הוא מוכרח להתפרץ, כי לכל סבל יש גבול. ההתפרצות הזאת תבוא ברצונכם או שלא ברצונכם, אבל מוכרח היא לבוא. עוד בתקופת המאורעות, כששברנו את ה"הבלגה" שלכם, ראינו

ביטוי אהדה בלבנות רבים מאנשיכם, ומאז עברו שנים של התרפת המצב. הדבר הזה לא יכול לעבור בלא כל סימנים. איננו יודעים אם תצליחו עוד הרבה זמן להחזיק את הנוער הזה במצב של "הבלגה", במצב של ריסון הרגשות, שהינן המניע הנפשי הכביר והעיקרי לכל התמרדות. תבינו שאתם יושבים על הר־געש, ואין אנו בטוחים אם באמת תוכלו להחזיק במושכות ולכוון את העגלה הציונית לפי רצונכם במשך זמן בלתי מוגבל. דעתנו, שהגיעה השעה שתעשו את חשבון הנפש שלכם ושינוי תערכים. אנו הננו הסימפטום להתפרצות הרגש הנ"ל. יודעים אנו שלא נקטוף את פרי מאמצינו. יודעים אנו שבסופו של דבר לכם יהיה השלטון, ואנו מוכנים להשלים עם זאת וגם לעזור לכם בהשגתו. הננו מוכנים למלא את תפקיד הכושי, שיעשה את שלו וילך, אולם תדעו להעריך את זאת ואל תפריעו...

לאחר ויכוח נוסף בסתיימה הפגישה כעבור חמש שעות.

הצדדים לא באו לשום הסכם ונפרדו תוך הכרזתו של גולומב על כך, שהיישוב מוכרח לאחוז בכל האמצעים למען הפסקת הפעולות של האצ"ל והוא יעשה זאת.

נספח

	מלות צופן וקיצורים
— הצ"ח = הסדרות ציונית חדשה (רביזיוניסטית)	אחים
— השלטון הבריטי	בעלי הבית
— נשק	ברזל
— מחסני נשק	גורן
— אצ"ל	החברה
— מבצע צבאי	חגיגה
— מתוות *	חזות
— לח"י	חורגים
— חיל קרב	ח"ק (גם חו"ק)
— חיל תעמולה מהפכנית	הת"מ
— הוברות הדרכה והסברה	ילקוטים
— יחידות מחץ	י"מ
— לח"י	כוכבים
— הבולשת הבריטית	המוסד
— מפקדים	מורים
— סוכני הבולשת הבריטית	מתבלים
— א — מהוז ירושלים; ב — מתוז תל-אביב; ג — מהוז היפה; ד — מתוז השרון; ה — מחוז פתח-תקוה והאיזר; ו — מתוז הדרום	מתוות האצ"ל
— מעצר וכליאה	מחלה
— גניזת הבולשת המרכזי בירושלים	המטבח הראשי
— כלי נשק	מכשירים
— מפקדים גבוהים	מנהלים
— אצ"ל	המעמד
— מקומות ריכוז לפעולות, אימונים, קשר ובסיסים להכנת המבצעים הצבאיים	מקומות עבודה
— המרכז המודיעיני	המרכז ההקלאי
— מהתרת, פעילות מהתרתית	מרתף
— אינוונטאר כללי במרכז ובסניפים	משק
— מהזות	משקים
— זומה מקצועי בכתב להדרכה בסוגי נשק ואימוני קרב	ספרות
— צבא מהפכה	צ"מ
— הכוחל המערבי	הקיר

* ראה גם לתלן: מחוזות האצ"ל

—	קלמה
—	ש"ד
—	שיכון
—	שרות
—	תיירים

כינויים מתחרתיים

—	אביתגר
—	אביתר
—	אברהם
—	איתן
—	אלון
—	אמיץ
—	אמיתי
—	אמציה
—	ארזי
—	אריה
—	בל
—	בן-בלידור
—	בן-דוד
—	בני
—	בנימין
—	בן-עמי
—	בן-ענת
—	גד
—	גיורא
—	גלילי
—	דוד
—	דניאל, דני
—	הדיוט
—	זאבי
—	יואב
—	יוסף
—	מבצר

—	כרוז שהמפקדה נהגה לפרסם אחרי כל מבצע ולפניו
—	ארגון 'ההגנה'
—	מגורים לאנשי אצ"ל המבוקשים על-ידי הבולשת הבריטית
—	מחלקת שרות ידיעות (מודיעין)
—	א. חברי בית"ר ואצ"ל בצבא הבריטי; ב. היילים בריטיים

—	יהודה נאות (גלובמן), מפקד הח"ק בירושלים
—	יוסף לוי, מפקד מחוז פתח-תקוה
—	חיים לנדאו, מזכיר המטה
—	ראה: אמיץ
—	יצחק אבינועם (יגנס)
—	ירוחם (איתן) לבני, קצין המבצעים הארצי. כונה גם 'איתן'
—	אריה בן-אליעזר
—	ראה: ראובן
—	אליהו כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים שפרשו בעת הפילוג והצטרפו אליו שוב ב-1946. אחיו של אביאל כץ
—	בן-ציון קשת (כצנלבוגן), מנהל מחלקת הכספים
—	בנימין אליאב (לובוצקי)
—	ישראל אפשטיין, מנהל מחלקת ההסברה
—	מנחם בגין, מפקד ראשי ומנהל המחלקה המדינית במפקדה
—	שלמה לבי-עמי (לוי), ראש המטה הכללי ומנהל המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה. כונה גם 'דניאל', 'דני' ו'רמי'.
—	אליהו לנקין, מפקד מחוז ירושלים וחבר המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה. כונה גם 'יוסף'.
—	אהרן קדישמן
—	דוד רוזאל
—	מאיר ראם
—	שלום ורד (זרנר), מפקד מחוז השרון
—	דב אפרת
—	אליהו רביד (מצדי), חבר המפקדה הקודמת
—	ראה: בני
—	פנחס רייגורודסקי
—	ראה: יואב
—	יצחק גוריון, כונה גם 'זאבי'.
—	ראה: בנימין
—	יעקב חילביץ, מזכיר הצ"ח בחיפה ומנהל סניף 'מס חיות'

ישראל' שם.	מיקי
— סר הרולד מקמייכל, הנציב העליון הבריטי בארץ-ישראל	משה
— נסים אליעד (אמסלם)	משולש
— שמואל תמיר	ניסן
— יעקב מרידור (וינרסקי)	סבה (סרן בן-הנוד)
— בצלאל סטולניצקי (עמיצור), מפקד מחוז הדרום	עמיצור
— יעקב תבין (פרשטיי), מנהל מחלקת המודיעין	עקיבא
— דוד גרוסברד, מפקד מחוז תל-אביב. כונה גם 'אמציה'.	ראובן
— רחל ימיני	רות
— ראה: בני	רמי
— אביאל כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים שפרשו בעת הפילוח והצטרפו אליו שוב ב-1944. אחיו יל אליהו כץ.	רמידור
— כנראה דוד יוטן. כונה גם 'משה'.	שאל
— משה נהמד, מפקד מחוז חיפה	שמשון
— שבתאי שמידט, אחד משני הנהגים הקבועים בשרות אצ"ל	שפסיל
— תנחום רבינוביץ	תר

